

RESNI GLASOVI

Izhaja dvakrat na mesec in velja za četr leta 50 kr. — Inozemci doplačajo poštnino. — Za oznanila plačuje se od četrstopenne petit-vrste po 5 kr., če se enkrat, po 4 kr., če se dvakrat in po 3 kr., če se večkrat tiska. — Sprejeli se bodo le frankovani listi. — Rokopisi se ne vračajo.

Pisma in dopisi, kakor tudi reklamacije in oznanila naj se pošljejo na uradništvo, naročnina in inseratne pristojbine pa na upravništvo «Resnih Glasov» v Rudolfovem.

Za slovo!

Zadnji list! Težko odložimo pero, ker se dosti je treba povedati, kar naši drugi časopisi ne povedo. List imel je dovelj gmotne in ako bi njegove sodelavce v jesenskih in zimskih mesecih drugo opravilo ne zadržavalo, tudi dovelj duševne podpore. Ali ne hlepimo po kacam vodstvu, sanat naših sodelovalcev nij žurnalistovanje, ne politikovanje, sovražniki smo velicega števila časnikov, in kar smo hoteli, dosegli smo. Dali smo po domačej žurnalistiki napadenim dolenskim volilec z adostenje, opravičali njih stališče mej slednjimi volitvami in za kar nam je pred vsem bilo, objasnili smo revo Dolensjske.

Najmanj 400 eksemplarov vsacega našega lista dobilo je dolensko ljudstvo. Da smo prave strani opisovali, pričajo iz vseh krajev došla nam pisma, v kojih se nam je priznanje javilo.

Dolensko smo prerovali; ljudstvo na Dolenskem ne bo več potrpežljivi trpin nasproti poslancem, Dolenska bo energično tirjala, da se kaj za-njo stori. To smo hoteli zraven družega, hoteli z vso nesebično ljubeznijo do slovenstva, do velicega dela istega, zanemarjenega dolenskega ljudstva. Morebiti smo bili pšenična zrna v malnu slovenskega naroda, morebiti ta zrna pripomorejo k boljsemu kruhu, kojega bo bodočnost pekla.

Storili smo svojo dolžnost. Za Dolensko se nikdo nij zmenil, Dolenska je le bila dobra za to, da štiri mandate da kandidatom, kateri so se brez ozirov na potrebe volilcev in njih krajev postavljali. Bil je čas, da se je merodajnejšem reklo, da tako naprej ne gre. Prej se o Dolenskej nič nij govorilo, pisalo, zdaj se o njej piše in govori. Upamo, da se bode v bližnej bodočnosti dosti o njej pisalo, govorilo in storilo.

«Slovenski Narod» je sicer jedenkrat rekel: kaj pomaga, če Šuklje kak nasvet stavi, on ne bo dobil potrebnega števila podpiralnih podpisov. To je naivno. Stavi kdor si bodi slovenskih poslancev kak pameten, narodu koristen predlog, podpirati ga morajo vsi slovenski poslanci. Poslanec je

sluga narodov, on ne sme svoje osobne mržnje staviti pred občno korist. Naši poslanci si ne smejo domišljevat, da so bogovi. Prav neusmiljeno se jim lahko pokaže, da je ljudstvo njih gospodar. To ljudstvo jim ne bode vsacega koraka predpisavalo, prosto roko imajo v občje, dokler se ne polenijo ali proti narodovej koristi delajo, ali zmirom si imajo predstavljati razmerje pooblaščenecv do onih, ki so jih pooblastili.

Poslanci neumnih narodov lahko storijo, kar jim drago, poslanci zdajšnjega slovenstva pa ne. — Naše ljudstvo je pri tem, da misli, da mu imajo omikani poslanci koristi pridobiti in da zamore na Dunaji čas tratiti tudi kak pameten kmet, ki bo od dijet vsaj polovico domu poslal in ravno isto storil, ko omikanec, ki v kavarni «Landmann» šah ali tarok igra, mesto da bi državna in svojega naroda dotikajoča se vprašanja studiral ter delal.

Ker mislimo, da je večina poslancev tudi tega mnenja, upamo, da bo prihodnje zasedanje državnega zbora slovenstvu sploh in temu potem, da se gmotno vbogej Dolenskej pomaga, koristilo.

Ako smo brezobzirno v šestih naših listovih pisali, nanesele so to razmere.

Naše drugo časopistvo služi klikam, katere se bojijo zamere, — ali pa so državni poslanci mandatorji teh časopisov in razumljivo je, da se poslancem, ki nijso nič za narod opravili, levite ne berejo. «Slovenec» je list gospoda Kluna, «Slovenski Narod», list gospoda dr. Vošnjaka in drugih poslancev. Gospod dr. Vošnjak zdaj ni več državni poslanec. Že je brati v «Slovenskem Narodu» nekaj lamentacij o pasivnosti naših poslancev, katerih prej ni bilo in katerih ne bi bilo, ko bi se ta mož na Dunaj sel.

Potreben je bil naš list. Morebiti je isti toliko storil, da se poslanstvo v bodoče ne bo kakor navadna stvar pogledala, ki se nemara podeduje, ali da bi bil kdo drugi kakor ljudstvo kompetenten, odajati mandate. Naš list je bil popolnoma neodvisen. Škoda, da nemamo čase, ga še vsaj pol leta izdajati. Naj prevzame «Slovenski Narod» zdaj našo ulogo. Nekdaj pod Tomsčjem, Jurčičem bil je brezobziren, stvaren kritik. Z blatenjem posameznih

ljudi, osobnostmi si ne bo respekta pridobil; še te naročnike bo zgubil, katere ima.

Ne bojte se gospoda Kluna, vrzite mu polena, kjer morete; ta mož slovenstvu ne bo pomagal na noge, on nij Božidar Raič, kojemu je pred vsem rešitev slovenstva pred očmi, gospod Klunu je za zgolj papistične težnje. Gospod Klun ni tako mogočen, da bi se pred njim tresti morali. Pomislite jedno: kakor hitro bo gospod Klun vso oblast v rokah imel, vas bo neusmiljeno zaporedoma stran metal. O vseh je prepričan, da ste skriti liberalci, ki le primorano klerikalno-konservativno oči obračajo. Vrgel vas bo tako lušno pri volitvah in dr. Vošnjak bo prvi strmoglavil; v «konservativnost» tega medicinca gospod Klun že a priori ne veruje, in ima prav.

Opustite boj proti lokalni vladi, dokler je gospod Winkler jej na čelu, v tej meri, kakor ga bijete. Pomislite, da po Winklerju pride kak nemško misleč Kranjec, ali celo kak trd Nemeč. Kar deželni predsednik na Slovenskem, ki je kot deželni predsednik pri ljudskem štetju sebe in svojo družino mej Slovence zapisati dal, slovenstvu v dobro izpeljati ima, bo popolnoma in še malo več izpolnil, mej tem, ko bo nemško misleč naš človek ali Nemeč pod črto šel. In domačin drugače vidi, drugače sodi. Le pogledjte, s kako jezo naši Nemci gospoda Winklerja na krmilu lokalne vlade vidijo. Jaz, ki to pišem, vem iz lastne skušnje, da ga na nož črtijo. Pogledjte namestništvi v Celovci in Gradci.

Ako gospod Winkler kaj prav ne stori, kritikujte, ali ne kritikujte domačina tako, kakor bi v njem renegat ali Nemeč bruhal. Ne smete zahtevati, da bo bodisi kak deželni predsednik v vsem vam poslužen. Tega njegovo stališče ne pripušča in mislite zmiraj, da je deželni predsednik organ osrednje vlade. Nobeden vas ne bi na njegovem mestu proti volji centralne vlade delati mogel. Pa bi šel, se poreče! — Dobro, da Nemcu prostor napravi, ki bi včasih skorpijone plesati pustil! — Proti centralni vladi si zaslužite ostroge, tej nasproti je pametna ostrost, eneržija v pravem času potrebna; istej nasproti pa si ne upate kaj storiti.

LISTEK.

Iz resne dobe.

(Konec.)

Dejali smo, da je bil baš ta dan v Novem Mestu tedenski somenj. Meščani in posadka v mestu se ničesar niso nadejali; kmetsko ljudstvo pa, katero je na novomeškem trgu prodajalo svoje blago, moralo je znati o prihodu črne vojske. Kajti okolo 9. ure zjutraj jeli so nagloma spravljati svojo robo. Čul se je med njimi glas: «Gredó, gredó!» niti odgovora niso dajali radovednejšem, kateri so jih vprašali, «kedo da gré?» Odmah so jo ukrenili po mestu doli na desno obrežje Krke, in kakor bi trenil, bil je véliki trg novomeški po polnem prazen. In čuj! na enkrat so se razlegali strelji pri novomeški krèsi!

Ni dvojbe, da bi se kmetje tedaj brez posebne težave lahko polastili Novega Mesta ter premagali slabotno in vrh tega po hišah raztrešeno posadko, da bi le količkaj sposobnega voditelja imeli. Družega ni trebalo, nego udariti na trg ter osvojiti topova, ki sta stala pred Fichtenauovo hišo. Na ta način bi napadovalec v svojo last dobili véliki trg, dočim bi drug oddelek prav z lehka

osvojil gorenje mesto in kapitelj. Ni misliti, da bi preplašeni in razkropljeni vojaci se uspešno mogli ubraniti drznega naskoka. Ali vse je zavisno bilo od tega, da se napad vrši urno, da se vojakom časa ne dá, zbirati svoja krdela ter da se jim vzame najnevarnejše orožje, njih artilerijo.

Žal, to se ni zgodilo! Nasim Dolencem, od nekdanj vajeim na slepo pokorsčino nasproti gosposki, ni slo v glavo, da bi se takega podjetja mogli lotiti — brez uradnikov! Mesto tedaj, da bi planili mimo kresije proti glavnemu trgu, osvojiti topova, — gubivali so dragoceni čas pred okrožnim uradom. S silo hoteli so primorati okrožnega glavarja, Franca grofa Hohenwarta, da prevzame njih vodstvo. Uže so bili pri prvih hišah ujeli 11 francoskih vojakov, ter jih spravili na Hmelnik, a sedaj se ustavijo pred zaprtimi durmi kresijskega poslopja. Ulomé, nagovarjajo in roté grofa Hohenwarta, naj se jim pridruži, celo do tepeža pride med razburjenimi kmeti in uradniki, ki se niso hoteli udati brezmiselnemu upor, konečno se vender posreči okrožnemu glavarju, njegovemu blagajniku in okrožnemu selu, da se iz rok izpulijo divjajoči množici. A med tem sta oni dve kompaniji francoske posadke — možtvo bilo je italijanske krvi — otrsli se prvega strahú. «Briganti, briganti!» («Roparji, roparji!») kričé vojaki, kmalu se zberó na svojih zbirališčih, in ko

se nesrečni kmet prikaže na glavnem trgu, sprejmó ga — s kartečami. Sili topov se nevajena krdela niso mogla upirati, bežé nazaj ali se raztresó po ozkih mestnih ulicah.

Uže med tem, da je glavni oddelek črne vojske čas tratil pred kresijo, planila je druga četa na kapiteljsko poslopje. Tam je bilo stanovanje poveljnika generala Zucchija, ki se je baš tedaj na Kočevskem mudil. Uporniki prideró v njegov stan, tam — mislili so — dobili bodemo vojno blagajnico. Plenijo po sobah, slugo francoskega generala dobé v pest ter začno udrihati po njem. Da bi bolj varni bili, zatvorili so v svoji naivnosti celó hišne duri. Toda ravno to jim je bilo v pogubo. Francoz se zopet polasti poslopja, nihče se ni mogel rešiti iz njega, vsi so bili zasačeni kakor miš v pasti, in — prav verjetno je, kar se pripoveduje — brez usmiljenja so jih ustrelili na kapiteljskem dvorišči!

Tako je bil odbit napad črne vojske na francosko posadko v Novem Mestu. Grom topov se je še razlegal nekoliko časa po mestnih ulicah, kmalu potihne in le sem ter tija počí še kaka puška, če so nesrečnega kmeta iztirali iz njegovega pribežališča ali če je kedo poskušal, z begom odtegniti se gotovi smrti.

Kajti vojni zakon je neizpros in strogo se ga je držal francoski zmagovalec. Kmetje, ki so

Posvetnjaski omikanci vodite narod! — Umirite se, ne delajte več strank. Imamo jih že itak preveč. Dajmo na to delati, da odtujeno nam meščanstvo pridobimo v naš tabor. To je glede boja za narodne naše težnje pred vsem potrebno.

V članku: «Na potujčenih tleh» povemo, kam mali naš narod pride, ako se mu meščanstvo odtuji. Da naše nemško misleče može, ki so tudi naši rojaci, pridobimo, treba pred vsem, da pomirimo socialno sovraštvo mej narodnjaci in nemško mislečimi možmi. Ako smo prijatelji na socialnem torišču, lože našim nemško mislečim ljudem razjasnimo pravičnost naših teženj. «Es ist traurig! In Glaubenssachen wird jeder gebildete Mensch die Ueberzeugung des Anderen ertragen, und in der Politik behandeln wir einander wie Bösewichter, weil der Eine um einige Schattirungen anders gefärbt ist, als sein Nachbar», pravi nemški pesnik Gustav Freytag. Seveda gospod Klun kot voditelj nam ne bo spravil naših nemško mislečih rojakov v domačo hišo.

Za močno stranko, za močno boriteljstvo gre, za prevažno nam meščanstvo! Ako zamoremo gospodu Klunu in njegovim drugom koncesije dajati, zakaj bi jih tem našim nemško mislečim prevažnim rojakom ne zamogli dati! To se lahko brez škode za narodovo bitje zgodi. Z bljuvanjem, grdenjem, zabavljanjem seveda se nijsmo nobenega nemško mislečega človeka pridobili. «Nemčur» je psovka, katera je že tako skrbasta, da se pametnim narodnjakom gabi.

Napravimo mir v domači hiši:

Reicht euch die Hände, hasst jeglichen Streit,
Kinder des Hauses, erkennt die Zeit:
Steh't für das Haus, für's ganze jetzt ein,
Zankt nicht um Zimmer, ach feg't sie nur rein!

Ne deklamirajmo več toliko, na gmotno povzdigo našega naroda opirajmo oči; naša trgovina, naša industrija, sploh vsi viri narodovega blagostanja so opustoseni, slednji smo med avstrijskimi narodi v teh ozirih. Prej kruh, dober kruh, potem se le muzika.

Naj država kaj za nas stori. Ako bodemo v navedenih ozirih napredovali, kaj storili, potem tudi naš narod med svojci ne bo sovražnikov imel in lokalni patrijotizem, ki je drugod že tako žarek in ki milijone goldinarjev donša na oltar domovine, zažaril bode tudi pri nas v prelepem plamenu!

List končamo. Pokazali smo po njem, da zamorejo Slovenci tudi dostojno, stvarno žurnalizovati. — Pokvarili smo sicer s tem «Slovenskemu Narodu» rokodelstvo; njegove osobnosti so storile, da se on po Dolenjskem in drugod od strani pogledava, ali morebiti koristili, ker uvideli so nemara ravnatelj «Slovenskega Naroda», da dvajset Nachtigalov ne jednega starega slovenskega poštenjaka dr. Razpeta ali starega boritelja Poznika v narodnej slovenskej družbi namestovati ne more, da z grdenjem volilcev pač niso koristili stvari in nemara so sprevideli, da se za napade «Sloven-

se poskrili po hišah, kakor hitro so jih zasačili, takoj so jih na ulice zavlekli ter *stante pede* ustrelili. Hišnim gospodarjem se je takoj zaukazalo, naj izročé vsakega kmeta, kateri je bil pribežal pod njihovo streho. Smrt se je zagrozila slehernemu, ki prelomi ostri ta ukaz. Naravna dolenjska dobrosrčnost se pa vendar ni zatajila tudi v tem mučnem položaji ne. Tako nam pripoveduje svedok Zalokar, da je tudi na njegov dom, v hiši gospe Coppinijeve, pri kateri je poučeval, prihitel mlad fant iz fare trebanjske, za Boga proseč, naj ga poskrijejo. Stvar je bila sitna, tú rojaka izdati, tam smrtna kazen pred francoskim «prekim sudom»! Čast Zalokarju in dotični novomeški rodbini, zmagalo je človekoljubje! Na hišnem vrtu ob Krki imeli so neko jamo tik gnojišča. Tjá notri so utaknili reveža, luknjo so zamašili z gnojem in — k sreči, Francozi, ki so hiše preiskavali, ga niso bili našli. Deset dnij so ga redili v njegovem zavetji. Le po noči so mu smeli živež donasati, kajti na nasprotnem bregovji Krke stala je francoska straža, katera bi pri taki daljavi po dnevi morala zapaziti vsako gibanje. Še le potem, ko se je odstranila straža, prepeljali so ga po noči v malem čolnici na ono stran, in vrli Trebanjec je srečno peté odnesel v svojo rodno faro!

Radovedni čitatelj vprašal me boče, koliko zrtev je prouzročil nepremišljeni naskok črne vojske na

skega Naroda» se napadeni ne zmenijo, kar je vendar žalostno. «Slovenski Narod», ko si ti dan za dnevom gnoj na poštene domoljube brlzigal, smejal se ti je tvoj konkurent, pobožni «Slovenec», češ, le diskreditiraj se. Torej v bodoče pametnejši bodi in poglej naše listove, — «sveto smo služili svetej domovini!»

Prijatelji našega lista, z Bogom! Ako bo treba, zopet pogledamo mej slovenski svet in tedaj zopet naročujte v tako obilnem številu, ko zdaj!

Šuka mej karfi — nas je zbadljivi prijatelj zval — es muss auch solche Käutze geben! — «Ich glaube nicht wie diese Herren, dass die öffentliche Ruhe hierbei massgebend sei; ich liebe ein Geschrei, wenn es sich auf einen Missbrauch bezieht. Die Feuerglocke in der Mitternacht stört zwar im Schläfe, bewahrt uns aber davor, im Bette zu verbrennen. Das Geschrei der Leute beunruhigt das Dorf, behütet aber das Eigenthum des ganzen Bezirkes», se zamore v dobrem smislu o našem listu izjaviti.

Na potujčenih tleh.

Kedo more zameriti slovenskemu Kranjcu, ako v gorenski strani vidi raj «planinski raj», kedo mu zameri, ako se mu ponosno dvigajo prsi in se zarno iskri oko, ako govori o Bledu, Triglavu! Lepa si Kranjska in lepa posebno tudi zaradi tega, ker se sme govoriti v tebi jezik naroda, ki že zdavno poseduje tvoje pokrajine, ker se videti sme domačin v njej dom za-se ter svoje potomce.

Ali lepa, in rekel bi še lepša je Koroška in tako lepe one pokrajine koroške, kjer je bival naš rod in kjer danes životari kot ud slovenskega naroda, da se človek težkim srcem loči od njih.

In Solčava na Dolenjem Štajerji, Pohorsko pogorje tam in vi prijazni, svitli holmi s trtjem posejani in vi temno zeleni gozdi ob Dravi in ti široka raván ob njej ter Muri, tudi vi kraji ste lepi, tudi po vas ustaja domotožje človeka, ki vas je gledal kot otrok, mladenič! Ali, ali, v teh krajih že skoro ne smeš slovenski govoriti, vsaj ti ne, ki kmečke sukne ne nosiš. «Nemška kultura!» — Pred očmi so nam pokrajine od Spielfelda doli do Maribora, mesta Maribor, Ptuj, Celje, Slov. Bistrica ter pokrajine okolo Celoveca, Beljaka. «Podložnost tujemu gospodarstvu je večkrat vkljubo neizogibljivim zlém velike koristi za kovo ljudstvo, ker ga isto hitro čez razne kulturne stopinje vodi in ovire napredka odstranjuje, ki bi dolgo obstajale, ako bi podložno ljudstvo brez pomoči svojemu naravnemu nagnotji in šansam prepustilo se», pravi Mill. O da, ako tuji gospodar na podlagi jezika podložnega naroda kultivira, ali, ako to na podlagi njegovega jezika stori, preobrača se vse v tužno stanje. Še ne pred dolgo časa živeli so Slovenci v ravnini pri Lipnici (Leibnitz), še je nekaj slovenskih oaz v hribovji, ki se vleče od Lipnice doli proti Ma-

dolenjsko središče? Zanesljivih dat tudi v tem oziru nimamo. Zalokar pravi, da je palo okolo 75 kmetov; o številu ubitih Francozov nič gotovega ne zna poročati. Dimitz navaja drugačne številke; glede upornikov trdi, da je bilo usmrtenih 35 do 40, francoska izguba pa je iznašala 3 mrtve, 5 ranjenih, 11 ubitih.

Še tisti večer se je «izjemni stan» proglasil po Novem Mestu; niti na sprehod nisi smel iz mestnega obzidja, da te ni spremljala vojska straža. Okolo polnoči vrnil se je general Zucchi s pešci in konjiki iz Kočevja; oddelek njegov je prenočil na glavnem trgu pod milim nebom. Ko so vojaki skoz Bršlin korakali, streljal je nekdo iz kmetske kočé na francoskega poveljnika. Radi tega bi ostra kazen morala zadeti vso novomeško okolico. Drugi dan namreč sli so Francozje iz mesta požigati bližnje vasi. Krvavi zubelj zasvetil je najprej s «Kapiteljskega hriba», kjer je sovražnik upepelil pristavo novomeškega kapiteljna. Potem zapalili so Bršlin in Prečno, in ista bridka usoda bila je namenjena Šmihelu. Uže je oddelek, kateremu je bil dan dotični nalog, bil prekoračil most črez Krko, ko se posreči grofu Hohenwartu in nekaterim novomeškim gospém, pomiloščenje izprositi nesrečni vasi. Tudi Trebnje, čegar prebivalci so se posebno odlikovali pri dolenjski «črni vojski», moralo bi požgano biti, toda za-

ribotú. Zdaj je meja slovenstva že daleč doli proti Mariboru pomaknila se. Kaj dé, pravi kozmopolit. Ponemčeni so Slovenci, ali deležni so postali nemške kulture. Nij tako. Germaniziral nas je na omenjenih mejah ter slovenskem Štajerji in Koroškej neusmiljeno srednji vek, ali še hujše novejša dōba. Ali zraven ponemčencev nij kultivirala, zasadila je ta «kultura» le nemške ljudi mej ponemčence, ti zgolj nemški ljudje so gospodarji istega svetá, ponemčenec Slovan je inferioren. Tu in tam se popne kak ponemčenec do boljšega gmotnega stanja; ali v obče je rezultat nemške «kulture» ta: slovenski človek-ponemčenec zginjava, namestuje, spodriva ga iz nemških krajev prišli človek. Nemška «kultura», kakor Nemci germanizacijo slovenskega naroda na slovenskem Štajerskem ter Koroškem ta proces zovejo, ne kultivira prvotnega naroda, ona ga iztreblja ter Nemcem prostor dela. To je prav lahko mogoče. Otrok se mora v ljudskej ter srednji šoli na podlagi jezika učiti, katerega ne razume. On se mora naprej tujega jezika naučiti. Ne napreduje kakor otrok, ki znanje poučevalnega jezika sebo iz doma prinese. Na meji tudi zgolj nemški otroci šole pohojevajo. Ti slednji napredujejo, slovenski otroci zaostajajo. V praktičnem življenji se to maščuje. Nемец postaja jakši, dobivlja po večjej omiki Slovenca gmotno v pest in v kratkem je slovenska lastnina na dražbi in nemški človek jo kupi.

Kar je ta «kultura» zgrabila, zgubljeno je; nikdar se nam ne povrnejo kraji, ki jih je ta nemška kultura pogoltnila in ki se raztezajo od Maribora naprej na slovenskem Štajerskem, in ne oni, ki jih je požrla na prelepem slovenskem Koroškem. Na potujčenih tleh tam stojimo. Vi slovenski Kranjci nas slovenske Štajerce te krivice pisano gledate, ako vas opominjamo k opasnosti, ako vam z žalom v prsih, ki nas navdaja, ako smo sli domu pogledat, ako v duhu pohajamo po prelepej domačiji, zakličemo, da se ne norčujete z nemško «kulturo». Vi se sigurne mislite, presigurne, pri vas še ženstvo, meščan slovenski govori; ali na vas pride vrsta, ako je zgubljen slovenski Štajer tako, ko lepa, nebesko lepa slovenska Koroška.

Na slovenskem Štajerskem je iskra slovenskega domoljubja vsprvlje se zanelila. Že dolgo pred Vodnikom slišali so se klicaji v mrtvo spanje narodovo na slovenskem Štajerji. Tam na meji se je že zgodaj videlo, kako pritiska nemstvo v naše kraje. Kje so oni časi in kako daleč je že germanizacija slovenstva prodrla! Na slovenskem Kranjskem so ljudje, ki vsega tega ne vidijo, da, «Slov. Narod», ki se mej prve časopise šteje, zove naše nehanje, ki je na to namenjeno, svariti kranjsko slovenstvo pred nemško povodnjo, nedomoljubno. To je žalostno za te ljudi, ne za nas. Iz krajev smo, kjer slovenstvo tužne boje z ome-

Dalje v prilogi.

lostno to usodo odvrnil mu je tedanji dekan, g. Mušič. Še dandanes pripoveduje hvaležna narodna pravljica o tem vrlem možu, kako je pri «Botričku» v Nemški vasi na kolena bil pal pred francoskim mogotcem ter z obilimi prošnjami naposled omajal njegovo namero.

Jedno vprašanje utegne se konečno še stavljati do pisatelja teh skromnih vrstic. Ali se meščanje niso bili udeležili drzovitega podjetja? Odgovor mora biti negativen. Vsaj toliko stoji, da nihče izmed meščanov smrti ni storil ne med bojem niti kasneje vsled kazenske sodbe pred vojnim sodiščem. Baje so bili v toliko razsodni, da so sprevideli abotnost, s peščico ljudij upirati se možu, pred katerim se je tedaj tresla in sibila skoro vsa Evropa!

Norost, — utegne vsklikniti marsikedo, — norost nevednega ljudstva in zapeljanega po brezvestnih hujskačih! Stoj prijatelj, ne tako urno s svojo sodbo, kajti če sva si prav jedina gledé tega, da je bila ustaja dolenjske «črne vojske» le velikanska, milovanja vredna zmeta, vendar klobuk raz glave pred plemenitimi nagibi, kateri so dolenjskega trpina v boj bili gnali proti Napoleonomvim četam!

njeno nemško «kulturo» hije, prav nam je, vam povedati glavne črte, po kojih se davi na nemških mejah naš ljud. Ne poznamo neumnega razločevanja mej Kranjci, Štajerci, Korošci.

Razkosal nas je Slovence prejšnji čas. *Divide et impera*. Kot mejo mej zdajšnjimi Korošci in Kranjci postavil je Karavanke, kot mejo mej Kranjci ter Štajerci doleno Savo. Hribovje je velika ovira medsobnega občnja. Karavanke so dosti pomagale slovensko Koroško ponemčiti. Na slovenskem Koroškem že kmet, če ni 60 let star, nemško govori. Okolo Beljaka, Celovca smo zgubljeni. Ženstvo razume nemški in govori nemški. Križev pot v cerkvi je tudi že nemšk. Veliko industrijo etablirali so Nemci tudi v slovenskih koroških krajih, tisoč in tisoč ljudi, Nemcev, prihaja zračiti se na jezera na slovenskem Koroškem. Celovec in Beljak sta popolnoma nemški mesti. S temi mesti naš Sloven trguje, v njih kupuje, prodaja. Ženitovanje mej Slovenci in Nemci ne najde ovir, na dnevnem redu je. V centrali, v Celovci, je vse velikonemško, ali zraven merodajni možje ne zabijo, ljudstva slovenskega prikleniti po uzmoženji boljšega gmotnega stanja.

Zivinoreja, ki je tu jedna najboljših v Avstriji, se ima zahvaliti sicer bogatej naravi, ali v drugej vrsti tudi možem, ki so kot udje poljedelskega društva delali za toliko povzdigo zivinoreje. Rudna industrija redi v slovenskih krajih Koroške veliko ljudi; energični možje, ki ne deklamirajo, ki delajo, vpregli so tudi državne denarje v povzdigo iste. Leta 1873 trpela je rudna industrija mnogo škode; danes se jej ne pozna več polom. Energični so Korošci. Železnice dobijo, koder jih hočejo. Vlak za vlakom dirja na primer v okolici Beljaka, Celovca. Dolenjskemu človeku kar le slabo prihaja — ker nij vajen dima.

Železnico skozi Ture, ki bo stala veliko, veliko milijonov goldinarjev, bodo tudi dobili; Korošci kar nič ne dvomijo, da bi je ne.

Mesta Celovec, Beljak rasteta, se lepšata. Povsod povsod vidi slovenski naš Korošec, da so ljudje na krmilu, ki za gmotno pozdigo ljudstva delajo. Za njimi gre. Lokalni patriotizem je na Koroškem velik v vsacem oziru; dobro živé, Slovenci ne težijo po tem, da bi občevali z nami onstran Karavank. — Kedo je tega kriv? Kar le sami. Postavite Kranjsko gmotno, narodnogospodarstveno na stališče Koroške, Štajerske in oziralo se bo po vas, tedaj tudi ne bode prost slovensk Korošec ali Štajerc, nemško misleč Sloven v teh deželah kazal na «kranjsko revo» ter se ne branil, zjediniti se v politično celoto s Kranjci.

Po južnej železnici se pripeljete slovenski Kranjci do Trbovelj. Prosimo, dajte pogledati, naprej vozeči se, na levo in desno. Rudokopi, fabrike, Rimljanske, Laške toplice, Celje. V tem majhnem kotu je več življenja, nego v našem planinskem raji na Gorenjskem. Mislim na ono življenje, ki denar donša. Ali grdo v tem malem okviru nemška omenjena «kultura» dela. V Laškem trgu pred 20 do 30 leti tržani še niso nemško občevali, zdaj vse, še služinčad nemški govori. V Laškem trgu so pred par leti namestili učiteljico, ki besede slovenske ni znala in jo kmali v prvi razred postavili.

V Celji je bila slovenska Čitalnica pred dvajsetimi prvo društvo, zdaj je veliko-nemški kazino, in slovensko človek, kojega ne štiti kmečka suknja, skoraj slovenski govoriti ne sme v obzidji tega mesta. Pa najdete v Laškem trgu, v Celji kolikor hočete tudi zgolj nemške priseljene ljudi. Deklamiramo in še za dobre čevljarje, krojače ne skrbimo, tam na Nemškem jih imajo v izobilji in v naša mesta pridejo ter se trdo vsedejo.

Pri Celji vaše oči Solčavske planine zanimavajo. No, v te hribe ne leze se nemška «kultura», ali doli ob glavnej cesti, v nizavi že postavlja svoje etape. Žavski trg že ni več oni narodni trg, ko je bil za časa Robleka, Tomsičevega prijatelja. In ta trg je dve uri hoda oddaljen od železnice. Le pustite nemško omenjeno «kulturo» se dle časa griziti v naš ozganizem in tudi v prelepo Savinsko dolino se bo zagrizla. Našinci ne postavljajo tovarn, našinci ne kupujejo veleposestev tam, pač pa tujci. — Pa tu smo par ur od Save. Poglejte pa v Konjice, Slov. Bistrico. Mar mislite, da so tu trda slovenska mesta? O da, če hočes, da se ti slovenski govorečemu vrata pokažejo.

In v Ptujci ravno tako. — Pa v Mariboru! Mlad emporij, ali potujčen in v nemških rokah. Tu je ravnina, tu se nemči, da je groza. Vprašaj Slovence kmeta iz ravnine, ko ga kot pričo zaslisavaš, ako to v nemščini storiš, ali v naščini, nemški ti bo perfektno odgovarjal. V Pohorje ne leze se nemška «kultura», ali bo tudi tja prišla. Pa na desno proti Radgoni jo zavij! Ravno tisto kmečko ljudstvo tam že nemški govori. Le doli na dolnej Dravi, doli na meji proti Hrvaškemu prosteje dihaš, hvala Bogu, tam stražijo Božidarji Raiči slovenstvo! Ti ne stojijo na tesnosrčnem štajerskem ali kranjskem, ali sploh slovenskem stališču!

Prijatelj iz slovenske Kranje, le beži hitro z brzovlakom naprej! Iz pogorja pri Spielfeldu slišiš otožne glasove izumirajočega slovenstva, le brzo naprej, drugače ti še na misel pride, da je treba Kranjsko duševno in gmotno ojačiti in hitro, ter po Kranjskej prihiteti slovenskej Štajerskej na pomoč!

Ozbiljene srečavaš slovensko domoljubje na postajah na slovenskem Štajerskem. Ne stisnejo ti več gorke roke, preverjeni so, da vidiš slovenski Kranjec le Kranjsko in še tisto ne dobro. Prepričani so, da ti ni mar za to, ako imaš močne predne straže v Koroškej in Štajerskej, na lastne, skromne moči so navedeni, obupavajo.

Meščanstvo je germanizirano, brez narodnega meščanstva nij rešitve. V Mariboru, v Celji nemško in potujčeno meščanstvo lokalne liste izdržava, ima plačane urednike za te liste. V teh mestih imajo lepa poslopja za gledališče in vsako leto dobro gledišče, seveda nemško.

«Z močjo pritiska novo k nam in staro
Častljivo umira, drugi časi
Nastopajo, drug rod živi na svetu.»

Poglejte v ljudske sole! Kdor učitelj ne skaže vsako leto, da je deco dosti nemškega naučil, dobi piko in naprej ne more. Nemci so gospodarji naših sol na slovenskem Štajerskem, Koroškem in učitelj ima storiti, kar ti zapovedujejo. — Pri volitvah v mestih in trgih Slovenci ne morejo prodreti s svojim kandidatom, v okolici Maribora tudi na kmetih le komaj z najhujšo in kar se da pametno agitacijo. Narod tu ne napreduje v šoli, nemškega se je nekaj naučil, v okolici mest in trgov precej, družega pa nič. V boju za biti ali nebiti je slabši, njegova lastnina prihaja posebno na mejah na boben, Nемец jo kupuje in Slovenec postaja vincar tujemu gospodarju. Štajersko narodnjastvo dela uzorno, najboljšje agitatorične moči je slovenstvo dozdej v Štajerskej imelo, ali vse le malo izda, vlada že ne računi več s slovenstvom na slovenskem Štajerji, se manj pa na slovenskem Koroškem. Slovenski agitatorji na Štajerskem obupavajo, ker na Kranjskem se od časa, ko Kranjcev mala pešica Nemcev ne vlada več, ko so z vladno pripomočjo se popeli v prostejše razmere — ne misli, da tam ob Savi, Dravi, Muri padajo predne straže slovenstva, jugoslovanstva. — Prijatelj, zastopnik Kranjske na Dunaji, le hitro se vozi mimo teh slovenskih štajerskih krajev in le ešofraj se na Dunaji za «veliko politiko»! Srečen pot!

Mladini!

Tolažljivo je za slovenstvo, da njegova učeča se mladina ustopa za težnje rešitve našega naroda iz rok tujine, da se le tu pa tam in po večjem le sinovi uradnikov, ki nijso prijatelji našim težnjam, mej nemške «burše» zgubé. Ali to velja le o kranjskih dijacij, koroški dijaci slovenskih staršev sinovi nosijo nemške barve, v počitnicah se shajajo z družimi nemškimi burši; redki so koroški Slovenci v «Sloveniji» na Dunaji ali v «Triglavu» v Gradci.

Odkar se je v Mariboru, v Celji velikonemški duh razvil, in meščanstvo teh mest tudi pritiska na zmer zadržanja v gimnazijah, ne prihaja iz teh gimnazij v tolikem številu ona navdušena slovenska mladež, ko pred 10 ali 15 leti. Tedaj učiteljstvo domoljubnega ognja v mladini v teh mestih nij moglo vdušiti, majoriteta kmečkih fantov domoljubnih src imponirala je, višji gimnazijalci vplivali so v bratskej ljubezni na mlajše. Zdaj je tam vse drugače. Celje je postalo po večjem velikonemško, trgi v okolici tu in tam tudi, v Mariboru se o slovenstvu niti govoriti ne more, frekvencija z kmetov pojenja, germanizirani fantje meščanstva polnijo v večjej meri šolske klopi in slo-

venstvu sovražen duh omenjenih mest upliva na dijaštvo. Učiteljstvo, ki se po večjem izmej Nemcev rekrutira, mimogrede le omenimo. Ostaja tedaj le Kranjska in Primorska, ki se po večjem slovenske domoljubne abiturijente dunajskej ali graškej univerzi podajati.

Razumljivo je, da odraslo domoljubje učeče se mladine in njene izgoje v ljubezni do domovine iz oči pustiti ne sme. Dosti je slednja odvisna od tega, kakove izgleda dajemo odrasli, dosti od tega ako narod v boljše razmere pride, da mladeniča ne obhajajo misli, da narodu našemu nij rešitve. — Mnogo v gojitvi domovinske ljubezni lahko naši vseučeliščniki na univerzah storé.

Ne samo z istimi je pajdašiti se, ki so udje slovenskega dijaškega društva, druge kolege-rojake, ki se jim odtegujejo, je dobro pridobiti. In to se tam v tujini dosti uspešneje zgodi, nego doma, kjer jih druge razmere vzamejo v zakup. Dosti je odraslih slovenskih domoljubov v Gradci, na Dunaji. Naši poslanci v slednjem mestu živé skoro pol leta. Dosti več, kakor je do zdaj običajno bilo, naj se zahaja mej naše mlade može in občuje naj se z njimi, kakor starejši prijatelji z mlajšimi. Naj se ne obeša kakovo višje dostojanstvo, ali neka vzvišenost v lice; s tem se odvrča.

To vse omenjamo le v kratkih potezah. Ali jedno bi radi po več besedah našej mladini na srce položili: Naš narod je vbog. V razvijanju kulture je še mlad. To ga dela slabotnega. On z amore uspešno le zoperstati potujčenju, ako se hitro vodi čez stopinje kulture, katere so omikanejši njegovi sosedi že davno prekoračili. Za to mu je treba mož, ki sami veliko omiko imajo, mu omiko nemštva ter italijanstva v lastnem jeziku kolikor toliko razloževajo, ga vodijo po potih, koje naznačuje časovna svetska omika. Da se v naših mestih in trgih ter na deželi slovenski domoljubi pomnožijo, ter tako močno boriteljstvo napravi, treba je, da mesta takozvanih učenjaskih strok našinci zavzimajo in možje, ki so dobri vesčaki ter zraven obče omikani.

Taki potem ljudstvu imponirajo ter isto silijo, da za njimi hodi, taki potem in bodi še tako mirnim življenjem, marsikaterega odtujenca domov kličejo. K temu vodi uk, dosti uka. Vsaka disciplina naukov je tolika, da se z najmarljivejšim ukom teško tako daleč pride, da bi vse polje iste se pregledalo, kaj li se-le univerzelna omika pridobila. Dosti se pa da v tem doseči. — Mlajši prijatelji, pustite mej časom uka in dokler nijste zgotovili po izpitih studije, — politiko! — Neplodna je politika za odraslega, za učečega človeka je pogubljiva. Brez sistema v glavi, ki ga podaja dovršena kaka disciplina, itak nič ne premorete. Posamezne fraze se zapomnijo, ali k temeljitemu mišljenju, razmotrivanju z lastnimi misli se ne pride. Vse politiziranje se lahko in vsaj pametno zgodi, ako si, prijatelj, tvojo disciplino sistematično studiral ter žnjo v glavi se poprijel nauka o državi in njenih funkcijah. Ali vaše politikovanje mladi možje se narodu nič ne hasne. Par dopisov in od srečnejših rok par žurnalističnih člankov ima narod od tega, ali ko ste se zarili v politikovanje, odvzeli ste naukom dragi čas.

Članke pozneje in boljše spisete v par urah brez težave. Pomislite, da ima večina vas mej nauki opraviti z delom za vsakdanji kruh. Usoda slovenskega dijaka je, da mora iti za lekcijami. Usoda ta dosti dela ovir. Včasih in večkrat je želodec lačen, uk ne gre, — *plenus venter non studet libenter* je nesmisel, biftak dá moč, — in potem pride odkod kak desetak, veselega naroda ste sinovi — in zopet prah plega po knjigah, ako jih imate. Knjig večinoj nij. Mala bukvarna bi morala biti; ista opominja k delu. Pa je nij. Bog, da je kak Schulte, Arndts, Kirchstetter, Herbst, Rau ali Roscher kje za tri tedne na posodo dobiti. Politikovanje odteguje od resnega nauka. Berilo političnih člankov, feljtonov dela studij večjih, učeno pisanih knjig presedati. Veliko časa jemlje berilo časnikov, zasledanje dnevné politike. Vse to pa tudi buni mirno krv; nesrečnega, zapuščenega malega naroda ste sinovi; — boli vas vsaka krivica, storjena istemu, zanimate se za vse, kar istega zadeva. Ali prijatelji, vrzite v kljubu temu politiko stran in porabite ves čas za nauke. Pride čas, ko morate zapustiti nauke. Dosti jih pride domov brez izpitov in dosti takih, ki sploh nič nijso storili na univerzi za svojo omiko. S temi narodu

nij dosti pomagano; nij vsak kak Tomšič ali Jurčič. — Narod naš ne more prosto pisateljstvo rediti. Pri nas je treba imeti molzno kravo. Svet je tak, da le z molzno kravo kaj veljate. Ako kaj veljate, zamorete uspešno koristiti narodu. In prijatelji, vprašajte one, ki so ali po nesreči ali tudi po le-nobi opustili, zvršiti discipline po izpitih, kako se jim godi v odvisnih službah! Malo je zaslužka in ko stari postanejo, ali bolni, morajo vse hudo pre-trpeti.

Učite se! Verjemite, da je pozneje teško pri-dobiti, kar se je v lepih mladeniških letih opustilo. Boj za kruh absorbira dosti časa. Vsestranska omika se vsaj pozneje teško pridobi. Ali tudi na tem je, da dobimo dobre veščake. Avanzma, pri-dobivljanje je lože takim in narod dobi svoje do-moljubne rojake v višjih mestih, kjer se dosti usode slovenskega naroda odločuje. In narod naš dobi tako moze, ki bodo v političnej karieri svojo dolž-nest storili in se jemali po družih neslovenskih dobrih politikih kot ravnovažne.

Literatura Nemcev v vsakej stroki človeške véde je velika, istih jedno poznati je treba in zraven zgodovino, védo o organizmu države in drugo literaturo. Po tem uku se um bistri, dis-ciplinira, se dijalektika dobivlja in vežba. Tedaj nastopite kot žurnalisti in poučevali boste druge kot ljudje, ki sami kaj vedo.

Pa porečete, zraven pa nemara zgubimo lju-bezen do našega naroda. — Ne! Za vspaljenje, gojitev imate najlepšo priliko v berilu naše, hrvaške in druge slovanske belestristike. Pa nič potem ne vemo o tem, kaj se doma in drugod godi! — Tega nij treba. To vse potem v par tednih izveste.

Ne treba nam veliko ljudij, ki v politiki svoj sanat najdejo. Politika je nesrečno delo. Bivši mi-nister Berger, jeden najboljših juristov, je pred smrtjo poklical svoje sinove, ter jih prosil, da mu obljubijo, da se s politikom ne bodo pečali. Ali, ako tudi moramo kot udi malega naroda, kojemu na treh vogalih hišo zažigajo, kolikor mogoče vsi omikanejši, zavednejši ljudje se brigati za politiko, ker le tedaj je mogoče omejiti ogenj, vendar vsi ne bomo od politike živeli. Od te nobeden, ali le malo ljudij živeti zamore. Vsacemu je treba — molzna krava, ob zraku se ne živi.

Mladi prijatelji! Vi kultivate jus, kultivate filozofijo in manje medicino. Naše ozemlje pod zemljo in v zemlji toliko zakladov hrani. Monta-nistov nemamo; komaj trije so letos na monta-nistični šoli v Ljubnem. Prej jih celo nič nij bilo. V poljedelstvu v višjih šolah izgojenih, večših naših ljudij tudi nij.

Pride v kratkem čas, ko bodo začeli rovati pod zemljo na slovanskem jugu. In doli na Hrvaš-kem in naprej doli so velika posestva, ki ekonomov potrebujejo. Pride morebiti čas, ko tudi Slovencem obrtnijske šole nastanejo. Za vse te važne stroke človeškega dela nemamo našincev. Jurista — Slo-venca, ki bi tudi montanističen studij absolviral, nij. In kako lahko bi dobil za montanistične studije sti-pendij in potem dobro službo. Živinozdravnikov našincev tudi nij dosti, lekarjev tudi ne. Prijatelji, obrnite tudi v te vrste naukov vaše korake, dobro se bo vam in narodu po vas boljše godilo!

Naše razmere s Čehi.

Na prvi pogled bi vsakdo mislil, da so te razmere popolnoma jasne. Čehi so Slovani, tedaj Slovencem rojeni bratje, in naravni zavezniki v političnih borbah na parlamentarnem polji. Tako smo se tudi držali vsi slovenski politiki od prvega do zadnjega.

In res je naravna podlaga tej zavezi trda in nerazrusljiva; prepričan sem, da bode trpela, dokler bodo Slovani v Avstriji, katero bi treba po besedah slavnega Čeha storiti, če bi je ne stvo-rila vže zgodovina.

Vender je nekaj v sedanjem stanju avstri-janskega razvitka, da smo Slovenci na drugem stališču nego Čehi. Da se bode jasno spoznala ta razlika in sodila po pravici, treba je nekoliko vrstic pisati o naravni pravici.

Pravo pripada le osebi — nikoli ne stvari. Le človek ali celokupnost ljudi (obitelj, društvo, občina i. t. d.) ima pravice. Tudi pri vladi imata n. pr. naš milostivi cesar in cesarska obitelj pra-

vice — in tega pomena ne moremo predjati na stvar, n. pr. na krono. Stvar — krona — nebi mogla vladati, ne more rabiti pravice.

Večja celokupnost ljudi je dosegla po zgodo-vini pravice na večjo celokupnost stvari; namreč celokupnost ljudi na Kranjskem bivajočih je do-segla pravice na kranjsko deželo. Ravno pri teh primerljivejših pa se je začelo menjanje pomenov, in tako se je začelo govoriti o pravicah kranjske dežele, o pravicah korone česke. Očividno je, da bi se smelo govoriti le o pravicah vseh Kranjcev, ali o pravicah vseh ljudi, po deželah česke korone sta-nujočih.

Take pravice se ve da historično obstojé, ker jih je stvorila zgodovina po pogodbah, po bojih, ženitvah i. t. d.

Vender historično pravo se ni zmirom vstvo-rilo po uzornem pravu, nego zgodovina je vstvo-rila marsikatero krivico, n. pr. sužnost, despotijo i. t. d. Vzlic historičnemu pravu imamo zmirom dolžnost in pravico, preiskavati, ali je vstvorjeno po uzornem pravu, ali ga je treba spreminjati po postavnem načinu. In uzorno pravo nam kaže jasen pomen, po katerem imamo soditi navedene pravice. Ta pomen pa je narodno pravo.

Narod je celokupnost ljudi, ki govoré isti jezik. Drugega pomena se ne moremo držati. Židi n. pr. so jenjali biti narod, ker ne govorijo več istega jezika. Vsi tisti pa, ki govorijo isti jezik, imajo duševno zvezo med seboj, ker med seboj menjajo svoje misli, svoje čute, iz tega se tudi neka enakost mišljenja in čutenja, ljubezen med seboj, zlasti pa medsobna podpora in dolžnost podpore, ki se mora iskati tam, kjer razumejo potrebnega. To pa je glavni pomen pravice in dolžnosti. Ker so namreč vsi člani jednega naroda dušna celo-kupnost, tedaj so tudi dolžni, svoji mladeži šole postaviti, odraslim pa knjige pisati, gledališča zidati, svoj jezik rabiti po sodnijah i. t. d. Vse to je uzorna narodna pravica.

Zunanje posestvo res ne spada popolnoma v ta pomen. Kakor je pomen naroda le dušna celo-kupnost, takisto je narodna pravica tudi le dušna, ona ne obseže mostov in cest, sploh ne obsega tega, kar je občna človeška potreba. Ali jasno je tudi, da navedene narodne pravice tudi iščejo in tirjajo svoja telesa. Narodna šola n. pr. ne more bivati pod milim nebom, nego hoče svoje poslopje, hoče tudi plačana biti. Kakor hitro tedaj pripoznamo narodno pravico, koj jej moramo pripoznati tudi zunanje telo in tisto telo se zove dežela, kjer biva narod.

Vsak narod se ve da ima dolžnost, najprej vse sam vstvoriti, kar je potrebno za njegove pravice. Tedaj bi bilo najlepše, če bi zgodovina tudi odkazala vsakemu narodu njegovo deželo, ki bi dala sredstva za te namene. Ali zgodovina ni tega storila. Zgodovina ima namreč še tudi višje namene; ona hoče združiti narode raznega plemena, da drug družega učijo, da se lože branijo proti roparskim narodom, da si vstvorijo velike priprave za porabo vsega svetnega blaga (n. pr. železnice); zgodovina hoče znanost in umetnost razširjati med vse narode, in v ta namen si je dozdej vže vstvorila velike države, pripravlja vže tudi državne zaveze.

Vse to pa nespreninja narodne pravice, če narod biva dosti blizo med seboj, da tudi celo-kupnost naroda rabi določene, za narodno pravo potrebne pravice na določen kos sveta. Lehko namreč tudi država rabi taisti svet za svoje na-mene, narod pa za svoje.

Tako smo tedaj našli jedro vseslovenske poli-tike. Mi Slovenci si moramo v prvi vrsti želeti in iskati slovensko deželo, kjer bomo mogli zdru-ženi rabiti moč dežele za namene narodne pravice. Teoretično bi se ve da mogle tiste pravice se nam podajati tudi od drugih narodov, t. j. na Šta-jerskem in Koroškem od Nemcev, na Goriskem, v Trstu od Italijanov. Ali to se ne more zgoditi, ker moči teh dežel ne zadostujejo za potrebe dveh narodov, če bi tudi bila volja. Ako n. pr. Nemci na Štajerskem plačujejo nemško gledališče, jahal-nico, realko in Bog ve kolikor zavodov v Gradei, ne vtegnejo enakih slovenskih zavodov tudi osno-vati v Mariboru, v Celji, na Ptujem i. t. d. Manje dežele, Koroška, Gorica se manje.

Mi tedaj želimo v prvi vrsti spremembo ob-stoječih deželnih mej — brez tega ne pridemo na-

prej; brez tega hira naša duševna zaveza; brez tega zaostajamo v omiki, žnjo pa tudi v blago-stanji.

Naši politikarji imajo tudi v prvi vrsti se po-tegovati za narodno pravo. Bog naj odpusti raj-nemu gosp. Mihalju Hermanu, ki je mislil, da brani narodno pravo, če brani pravice dosedanjih dežel. Ni hujše zmote v naši politiki, nego n. pr. deželno vlado v Gradci jačiti, vse pravice državnemu zboru vzeti in deželam tim več izročiti! To se pravi stvar (deželo) postaviti nad osobo (nad nar-rod), to je prav narobe politika, za nas Slovence pogubna! To se pravi zlasti historično pravo po-staviti nad uzorno pravo in preteklosti žrtvovati vso prihodnost.

Zdaj se pa ozrimo na česko politiko. V prvi vrsti je tudi ta politika narodna in zavolj tega sem rekel koj v začetku, da so Čehi naši rojeni zavezniki.

Ali česka politika je v časih tudi deželna, v časih celo državna. Čehi na primer se na vso moč branijo proti temu, da bi Nemci, v českem kraljevstvu stanujoči, osnovali nemško deželo za se, česko deželo pa pustili Čehom.

To se mi ne zdi prav, akoravno skrbijo Čehi, kadar imajo večino, čisto drugače za potrebe nem-ške manjšine, nego n. pr. Nemci na Štajerskem skrbijo za potrebe slovenske manjšine. Tudi v narodnej pravici mora obveljati to, kar obvelja pri vsakej pravici. Pravo je za vse jednako. Na-rodna pravica ne obseže nobenega vtikanja v na-rodno pravo družega naroda. Naj si tedaj Nemci v českem kraljevstvu napravijo svoje narodne na-prave, kakor hočejo. Zakaj ne bi v Pragi zboro-vala dva deželna zbora, česki in nemški?

Vprašali me bodete: kaj to briga tebe, slo-venskega politikarja? Pusti česke zadeve, ne žali naših zaveznikov! Ali motite se! Pravo je vse jednako — in kakor hitro zagovarjaš krivico na jedne strani, ali le molčiš o njej, tako hitro pride ob veljavo tudi tvoja pravica v enakem slučaju! Reči smem, da naša navedena, za nas Slovence najbolj potrebna narodna politika ni hujše škode trpela in tudi dandanes ne trpi hujše škode, nego iz tega, da Čehi še niso se deželno ločili od Nem-cev, na Českem stanujočih — in da tudi ne bo-demo lahko dosegli narodne dežele poprej, nego jo bodo imeli ti Nemci. Saj ni lahko drugače mo-goče v Avstriji, v državi od Nemcev vstvorjeni, nego da se najprej skrbi za pravico Nemcev. Ko pa bodo jo ti, lahko jo bomo tirjali tudi mi. Kedar tedaj gre za to vprašanje, nismo zavezniki Čehov, nego moramo biti njih nasprotniki. Mi moramo zmirom postaviti narodno pravo nad de-želno pravo. Tudi Čehi bi to lahko storili, če bi pomislili, da je jedina njihova pravica le do Čehov, stanujočih na Moravskem in Šlezkem. Ali tudi tukaj leži kamen na cesti. Čehi reklamirajo tudi to pravico iz historičnega prava «česke korune». Tudi tukaj pozabijo, da je korona stvar, le narod je oseba; pozabijo, da je avstrijska država sto-pila vže davno čez meje česke korone; da imamo v Avstriji samo jedno korono, namreč cesarsko, in da poleg nje druga korona ne more imeti drugega pomena, nego da se žnjo razsvetli praznik histo-ričnega spomina, ne pa, da bi se vstvorila država v državi! Bog ne daj, da bi se zgodilo kaj ta-kega! Kaj bi n. pr. mi Slovenci začeli v dunajskem parlamentu, ko tam ne bi našli več Čehov?

Iz teh razlogov pa tudi Slovenci ne moremo biti prijatelji fundamentalnih artikelnov in nobe-nega njim podobnega eksperimenta, če bi se kedaj ponovil.

Opazka uredništva. Gosp. pisatelj naj nam ne zame-ri, ako njegovej razpravi nasproti postavimo Iheringov izrek: «Alles Recht in der Welt ist erstritten worden, jeder Rechts-satz, der da gilt, hat erst denen, die sich widersetzen, abgerungen werden müssen, und jedes Recht behauptet sich nur dadurch, das Recht eines Volkes wie das eines Einzelnen, dass die erforderliche Kraft zu seiner Behaup-tung ihm zu Gebote steht. Das Recht ist kein logischer, sondern er ist ein Kraftbegriff. Darum führt die Gerech-tigkeit neben der Wagschale in der einen Hand, mit der sie das Recht abwägt, in der anderen das Schwert, mit dem sie es behauptet.» — Idealnega prava nij. Potreba stvarja pravo in sila moč merodajnih faktorjev. «Macht ist Recht». Zanašati se na to, da bi nam avstrijskim Slovanom Nemci ali Madjari dali to, kar g. pisatelj imenuje idealno pravo, bilo bi napačno. Močnejši narod spozna le to za pravo, kar njemu služi in to mora potem kot pravo veljati.

Dajmo Nemcem na Českem to, kar gosp. pisatelj misli in gotovi smemo biti, da nam Slovencem kot slabotnim delom države ne dajo večje politične celokup-

nosti. Vse to, kar služi v to, da se nemška moč zmanjša in ona Slovanov povekša, nam Slovencem zamore pridobiti navedeno idealno pravo. Strinjamo pa se z g. pisateljem v tem, da smo Slovenci zgubljeni, ako Čehi dobé upravo, po kateri bi bili država v državi, ker potem nas Slovence še hujše priklenejo Nemcem.

Zagreb in Ljubljana.

Pod tem naslovom v petem listu «Rasnih Glasov» natiskani članek ne dá «Slov. Narod» miru. Seveda se je po «Narodovej» argumentaciji isti le pisal zaradi tega, da se narodnej stranki kaj natrpi. Članek je mirno pisan in objektivno motri razvijanje Zagreba in stagniranje Ljubljane. Zraven še pritrjuje, da je hrvatski narod in prebivalstvo Zagreba v družih in boljših razmerah, ter da je Zagrebu lože povzdigniti se. To vse tedaj vender ni pregreha, ako se povodom pogledavanja razvitka omenjenih mest pové, da bi Ljubljana dosti druga bila, ako bi slovenstvo energično ljudstvo bilo, ako bi se zanj kaj po onih, ki mesta voditeljev itd. zavzímajo, storilo.

Ali pregreha, velika pregreha je, ako se našim ljudem resnica pové, ako se odkrije, da se nič ne stori. Naši ljudje niso vajeni kritike, če je še tako stvarna. Nas to seveda prav malo briga. Stagnujoče ljudstvo smo, to se ne da tajiti. Mesto da bi doma vse storili, da bi se gmotno tujine kolikor toliko rešili, doma vse rojake zbirali v delo za čast, povzdigo narodovo, storimo le toliko, da pri volitvah z našimi kandidati prodremo, kateri kandidati zopet nič ne storijo, nič ne dosežejo ne v tem, da bi narodu pravice, ki jih drugi narodi v uradu in šoli uživajo, priborili, ne v tem, da bi državno gmotno moč vpregli za slovenske dežele.

Da kacic 8 do 10 poslancev pošljemo na Dunaj, s tem se nismo v naših deželah potrebnih železnic zidali, ne obrtniskih šol, ne drugih ustanov pridobili, ki jih država drugim narodom na državne stroške daje ter tako gmotno ljudstvom na noge pomaga. Naše dežele so bogate po naravi, ali vse bogastvo leži mrtvo, ker nij ljudij, ki bi zaklade iskali, spravili na dan. Ako se pa to stori, stori se po tujih kapitalijah in ljudeh.

Prelepa je narava gorenjske strani. Kaj se stori, da bi denar onih ljudij, ki vsako leto več sto goldinarjev potrosijo za dober zrak, prišel v naše kraje? Poroče (Pörschach), Vrba (Velden), Ovovče (Ossiach) in druga jezera na Koroškem pred 15 leti niso družega človeka videla, nego domače ribiče, zdaj zračí ob njih vsako leto skozi šest mesecev tisoč ljudij; elegantne vile, velikanski z vsem komfortom preskrbljeni hoteli se postavljajo in imajo prepolne prostore. V Celovci, v Beljaku hranilnici hiše zidajo, da je dosti lepih stanovanj ter da se ljudje v ta mesta privabijo. V teh mestih mestne občine prostorne velike hiše za učečo se mladež pri dobrem zdravju ohranijo. Ako vas Ljubljance tako skeli, da se Ljubljana ne more na prestolček pozdigovati gledé razvijanja in vas jezi, ako Zagreb mogočno raste, potem poglejte v Celovec in videli boste, da Ljubljana tudi Celovec v spomenutem oziru nadkriljuje.

Kdor je ob priliki cesarjevega bivanja v Ljubljani napravljeno deželno razstavo videl in ono, katero so Korošci napravili meseca avgusta l. l., bo objektivno sodeč reči moral, da je v svojej razstavi Koroška pokazala čvrsto razvijajočo se deželo, Kranjska pa po svojej stagnujočo. Ako bi te dve razstavi podrobneje popisovali, morali bi na marsikatero revo Kranjske kazati. Ker mislimo, da se bode tudi v Kranjskej jedenkrat na bolje obrnilo, opustimo to kočljivo paralelo.

Zagrebska občina ima 800 000 gld. prihodka (mesto 30 000 prebivalcev), Ljubljana le 150 000 gld. (26 000 prebivalcev) piše «Slov. Narod», hoteč s tem naše mnenje o stagnaciji ovreči. Ravno narobe, te številke kažejo, da smo pravo zadeli. Ako ima Zagreb toliko prihodkov, potem mora gotovo imeti vire, ki mu jih donasajo. Po kradnji jih vendar ne pridobivlja. Ako pa so tako jaki viri, potem mora trgovina, obrtnija itd. na precejšnji stopnji biti. To je tako jasno, da le strmimo, kako se more s temi številkami dokazati hoteti; da se Ljubljana primerno lepo razvija.

Ljubljana se smatra kot duševno središče Slovencev. Bog, da bi vsaj to bila. Pa nij; kranjski

Slovenci gonijo svojo politiko, kojoj jim firma Hohenwart-Klun predpisuje; primorski, štajerski Slovenci zopet svojo in jedino beletristika je mej vsemi Slovenci posredovateljica.

Ljubljana naj bo tudi v gmotnem oziru središče slovenstva. To zamore biti, ako postane središče politične uprave vseh Slovencev, središče višjih uradov itd.

Pisavši članek «Zagreb in Ljubljana» imeli smo nakano, gospodom «Kranjcem» povedati, da je «Grössenwahn» v politiki ter narodno-gospodarstvenemu življenju slovenskega naroda škodljiv, da smo majhni, tako majhni, da nam kar nič ne pristoji, ošabno glavo po konci nositi. «Slov. Narod» hoče Ljubljano postaviti mej prva mesta, ali ne vé o Ljubljani boljšega povedati, kakor to, da židov nijma. Ako bi Slovenci le nekaj slovenskih politikov-židov imeli, jemali bi nas ljudje v poštev. Nas lahko vsakdo z moko kunjó v strah požene, židova pa ne, da je žid prvi trgovec žurnalista in agitator sveta. Žid intenzivnejše in več misli, kakor mi ponižno katoliško ljudstvo in bil bi žid ščuka mej karfi. Žid je drzen, energičen z jezikom, peresom, mi nismo ne krop ne voda. Židovska konkurenca bi nam v vseh strokah le koristila, ako bi židovi bili narodni, kakor na Hrvaškem. Seveda, ako bi ostali drugi pri starem kopitu, kakor ljudje v Galiciji, bi žid prevago dobil, potem bi nam škodil. Ali tega se nij bati, konkurenca z židi bi zbudila energijo tudi v nas, Slovenci nismo zadnji gledé duševnih sil.

Torej le umirite se in glejte, da boste v Ljubljani vsaj več Gariboldijevih palač dobili, katerej se ravno «Slov. Narod» ob času gradnje iste nij mogel dosti načuditi. Glejte, da dobite v vseh strokah več Matijanov. Ako bi ta mož v Ljubljani ne imel delavnice za pohištvo, bi se vam redkokrat pripetilo, v časnikih zabeležiti, da je kakov ljubljansk mojster na kaki razstavi dobil odlikovanje.

Čast, povzdiga Ljubljane gotovo tudi nam na sreci leži, morebiti v večjej meri, kakor našim kritikom, kojim le gre za to, da se jim da zaslužek; ali ako bomo le hvalili, prikrivali revo našega naroda, stagniranje našega glavnega mesta, potem gotovo ne pridemo dalje. V sršenovo gnezdo se seveda s tem dregne, ali kaj na tem, kdo se zmeni za odgovor nekaterih naših ljudij, ki le sebi domoljubje privajajo, ki so baje isto v generalni namjem vzeli, po katerih mnenju bi le isti bili domoljubni, ki se vklanajo urednikom naših časopisov v Ljubljani.

Eskomptno društvo v Ljubljani je po nesreči, kojej bi se dalo izogniti, zamrlo. Kranjske hranilnice «kreditno društvo» dobilo je s tem ves promet ranjcega eskomptnega društva v roke. Kranjska hranilnica ostentativno dela za najpretiranejšo težnjo nemštva, podpira šole nemškega «Schulvereina», če družega ne. Ako bi človek vprašal, zakaj se slovenstvo v Ljubljani ne obrine za to, da bi vstvarilo novo eskomptno društvo ali hranilnico mestno s kreditnim zavodom, reklo se bo oblastno, da ta človek nič ne vé, ker še tega ne vé, da so uže statuti koncipirani deset let in da ležijo kje v predalu kacega našega «prvoboritelja».

Ti ljudje ne vedo, da samo hotenje nič ne pomaga, da se more kaj tacega izpeljati, kakor tudi vsi tabori in prošnje nijso nič pomagale, da bi se Slovenci zjediniili v politično skupino, ker nas Slovence državno vodstvo tako malo obrajta, kakor nobeden drug narod ne, akoravno vodi naše poslance abdiciran «veliki državnik» Hohenwart in nas ta k ministrom vodi s tem: «Die Herren wollen Ihnen ihre Wünsche vorbringen». Vse pride na to, kako močni smo doma in kako močno imamo zastopstvo. Doma smo v dve večji, slovensko in nemško, in več manjših strank razkršeni, Kranjec se ne briga za Primorca, Korošca ter Štajerca, še zá-se ne (poglej veliko Dolenjsko) in narobe; občevanje mej posameznimi deli slovenstva je malostno; Primorca vleče v Trst, Štajerca v Maribor, Korošca v Celovec-Beljak. Gorenjec, Ljubljance, Notranjec hoče na svojem «Isolirschemel» biti stari Grk v novejši dobi in le *en passant* pogleda na druge ljudi. Ako bi kak človek predlagal, da se mej štajerskimi, primorskimi, koroškimi ter kranjskimi domoljubi in ne samo poslanci intenzivnejše občuje, da bi Kranjci za to skrbeti imeli, da podpirajo na periferiji

slovenskih deželá ležeče kraje in za to, da so politične akcije vseh Slovencev skupne, tako da inostranstvo in tujstvo doma vidi, da imajo z močnimi faktorji računati, bi nemara riskiral, da se mu pové: tuj človek nemaš pravice pri nas govoriti. In če se reče, da se naj može, ki so dobri črevljarji, krojači, juristi, medicinci, trgovci itd., postavljajo v prve rajde in da se ljudje tudi pogledajo potem, ako kaj gleštajo, potem se odgovarja, da se hoče modrost kazati. V tem ne tiči kar nič modrosti, to leži na roci, samo žalostno je, ako se kaj tacega ne vidi in še žalostneje je, ako se temu ugovarja. To seveda vsled tega piše, ker si misli, da imajo le nekateri ljudje pravico, svoje mnenje razodeti.

Naša žurnalistika.

Mali smo Slovenci narod. Duševne in gmotne naše sile so majhne. Prvo vodilo v vseh naših podjetjih bi tedaj moralo biti, da združimo naše moči. To nij v vseh odnošajih mogoče, ker smo politično razcepljeni, ali v jednom oziru bi to lahko mogoče bilo: v žurnalističnem delu. Imamo pre mnogo časopisov političnega in beletrističnega zapopadka. Posledica tega je, da skoro nobeden časopis nema dovolj duševne in gmotne podpore. Ako abstrahiramo od beletrističnega našega lista «Zvona», ki je uzorno uređovan, pri kojem sodelujejo najboljše naše beletristične moči, ne moremo družemu časopisu pripoznati, da je duševno dobro podpiran.

Uredništva naših mnogih časopisov so primorana vsled pomanjkanja dobrih sodelovalcev sprejeti tvarine, ki so drugim časopisom za koš. Ker stvarne tvarine nij, zgrabi se osebna in to je najslabše, kar časopis sprejeti zamore. V hudem boju za našo eksistenco stojimo Slovenci. Naravno je, da te osobnosti nosijo sploh razžalilen značaj in ker nijma naš mali organizem dosti na važnih mestih stoječih mož, poprijemlje se naša dnevna žurnalistika po večjem vseh osobnostij, če se tudi dostajajo kacega ponočnega čuvaja, ki po starem kopitu nemški svojo ponočno pesem o sv. Florijanu popeva.

To dela še večje razdraženje mej članovi našega ljudstva, kakor bi itak bil vsled hudega našega boja za eksistenco. To razdraženo življenje seveda nij koristno za naš bor. Če kaj, škoduje to. Ali to nij jedino. Naša literatura je še majhna, materijal slovenske kulture sploh majhen. V stoletju železnic, telegrafa se hitro živi. Mali slovenski narod se mora hitro omikati, hitro popeti do kulturnih stopinj, na kojih drugi narodi stojé. Ako tega ne stori, je izgubljen. Razvijanje naše kulture se ne sme tako počasno vršiti, kakor ona 30 milijonov ljudij broječega naroda. Nij res, da je vsak narod originalen v svoji kulturi. Nemci so zidali na podlagi grške, rimljanske, francoske kulture naprej. V zdajšnjem stoletju celo, ko je izmenjatev duševnega premoženja mej evropskimi narodi lahka in brza, je dvomiti, ako se dosti o originalnih kulturah govoriti moremo.

Slovenci se ne moremo sigurne jemati pred narodno smrtjo. Nam mora vse jedno biti, ako originalno, ali kulturo družega sveta na podlagi slovanskega našega bitja pridobimo. Nobeden nas menda nij tako čuden, da bi hotel zidati slovensko kulturo z začetka, nepobrinski se za duševne zaklade naših sosedov, ali drugih omikanih narodov; vsi menda vzamemo dorvšeno z velikanskim trudom pridobljeno duševno kulturno delo družih, kjer ga najdemo in ga vodimo mej naš narod.

Imeti moramo tedaj Slovenci zraven šol tudi druga sredstva, po kojih spravljamo kulturo družega omikanege sveta mej naš narod. Jedna teh bila bi žurnalistika. Naša žurnalistika ne bi smela toliko dnevne zgodovine v svojih predalih prežvekavati, ona bi morala biti enciklopedija vsestranskega znanja. V kakem našem dnevniku bi moral vsak človek najti sredstvo, s kojim se informira v vseh strokah človeške véde.

Veliki narodi izdržavajo lahko za vsako stroko človeškega znanja posebne časopise; mi mali Slovenci tega ne moremo. Da kratko označimo delo naše žurnalistike, kakor bi moralo biti, rečemo: naša žurnalistika bi morala biti veliko polje, na katerem vsak človek lahko kaj najde v razširjatev duševnega obzorja.

Ako bi pa naša žurnalistika to bila, treba je, da zjedini svoje najboljše moči vseh strok pri časopisji svojem. Nema teh na izbiri in dosti. Treba tedaj skrbeti za število časopisov. Jeden političen list je dosti za meščansko razumnost, jeden za kmečko, jeden beletrističen in jeden za strogo duhovne vaje. Vsi ti časopisi razen slednjega pa bi v svojih predalih biti morali enciklopedistični v vseh strokah človeškega znanja. Ti časopisi bi duševno in gmotno dobro izhajali in narodu bili dobra šola. Slovenski žurnalist ima dosti važnejšo mesto nego nemški. Obrisali smo je v naprednjem. Talentirani možje, ki so prebavili kako večjo učenjaško disciplino, ki so si pridobili veliko občno omiko, bi morali biti žurnalisti in drugi jednaki njih sodelovalci. Glavni uredniki bi morali imeti plačo, ki jim uzmogoči, si vsako leto drugi svet po potovanji pogledati, tam dobivljati motive za delo. Ako bi se to zgodilo, bi naši žurnalisti uvideli, da je slovenski narod v omiki daleč za drugimi narodi, videli, kje mu pomanjkuje, in pisalo in delalo bi se po tem.

Pomanjka nam prostora, da bi to razmišljanje dalje razpravljali, ali ta korist bi gotova iz tacega nehanja narodu prišla, da bi žurnalistika res poučevala in prijateljem in neprijateljem slovenstva imponirala.

Volilski shod.

Naš državni in deželni poslanec gospod profesor Šuklje imel je začetkom tega meseca volilski shod v Rudolfovem, katerega se je udeležilo veliko število tukajšnjih volilcev, ki so sprejeli z velikim navdušenjem naslednji njegov govor: «Častiti gospodje volilci! V ustavnih državah je navada, da se narodni zastopniki čestokrat posvetujejo s svojimi volilci. Ta navada je po vsem opravičena, kajti le tedaj je razmerje med poslancem in volilnim okrajem njegovim intimno in plodnosno, ako se izvoljenec in volilci med seboj natančno poznajo in razumejo. Poleg tega splošno veljavnega razloga napotil me je še drug povod, da danes stopim v vašo sredino. Srce namreč mi veleva, izjaviti najtoplejšo zahvalo onim volilcem, kateri so me na dan 2. in 5. junija počastili s svojim zaupanjem. Do tistih pa, kateri so mi pri državnozbornski volitvi odtegnili svoj glas, imam posebno prošnjo. Vsaj za toliko časa, dokler bodem sedel v državni zbornici, sem tudi njih zastopnik, njih naravni zagovornik. Iste pravice, isto odgovornost imam, kakor vsi drugi poslanci. Naj tedaj vsaj za ta čas opusté nepotrebne in kvarne mržnje, izvirajoče iz ostrega volilnega boja. Uverjeni naj bodo, da bodem tudi njih branil v njihovih interesih z isto gorečnostjo, kakor če bi bil izvoljen od celega meščanstva vašega mesta.

Programa svojega ne mislim znova razvijati, saj ga itak že poznate. Tudi o svojem delovanju v deželnem zboru ne bodem govoril. Da se mi v tem oziru ni treba zagovarjati, to mi poreče čista moja vest, v tem me potrjuje neovrženi faktum, da se celó «Slov. Narod», kateri sigurno ni izbirčen v svojih argumentih, ter se je uže z davna do dobrega skregal z resnico, da se celó ta iznajdljivi list ni upal, očitati meni, da sem zane-marjal vaše koristi. Pač pa sem prisiljen, razjasniti vam še enkrat svoje nazore v nekaterih političnih in gospodarskih vprašanjih, vsled tega, ker je v tej zadevi mnenje mojih protivnikov čisto nejasno in zbegano. Z jedne strani se mi očita, da sem najljutejši sovražnik nemškega jezika in nemške kulture, z druge mi oponašajo, da sem — slovenski odpadnik in izdajica svete narodne stvari. Kje tedaj, gospôda moja, je resnica?! Kdo je v jedro zadel, radikalni g. Stanger, kateri mi je na binkoštni ponedeljek pričó vas vseh v lice metal trditev, da nameravam zadnjo nemško bilko iztrebiti iz domačega polja, ali «Slov. Narod» in njegovi fantazije polni novomeški dopisnik, ki se ne prestando rotí, da sem najnevarnejši germanizator v naši domovini?!

Odgovor na tako uprav smešno protislovje sigurno ni težavno. Noben poštenjak, gospôda moja, mi ne more v zlo šteti, da vztrajam na strogo narodnem stališču (dobro, dobro, dobro!), da narodne zastave ne zapustim, pod katero sem se boril od svoje zorne mladosti. Dokler se bode kapljica krvi pretakala po mojih žilah, nikdar ne bodem nehal, narodu svojemu reklamirati ustavne

njegove pravice. (Dobro!) Ker se je od nekega novomeškega skribifaksa med svet raztrosila vest, da sem zatajeval svoj narodni program ob času državnozbornske volitve ter nemški stranki podpisal «carte blanche», gospôda moja, slovesno izrekam, da je tako natočevanje grda, nesramna laž, in poštenjak g. L., s katerim svá si bila tedaj dopisovala, ravno tako gg. P. in Sl., katera sta čitala moji pismi, mi bodejo to potrdili. Narodni program moj je čisto jasen. Zahtevam za svoj narod, da se slovenska mladina na ljudskih in srednjih šolah odgoji na podlagi maternega jezika. V pokrajinah slovenskih naj se nastavijo le taki uradniki, kateri so slovenščine popolnem zmožni v besedi in pisavi. V državnih uradih varuje se naj jezikovna enakopravnost; s slovenskimi strankami je občevati v domačem narečju, slovenske vloge je reševati slovenski in to od vseh instancij.

Gospôda moja, v tem programu ni nič prenapetega, nič protiustavnega, nič neizpeljivega. Uverjen sem, da tudi pravičen Nemeč tacemu programu ugovarjati ne more. (Odobranje.)

Toda očitano se mi je ravno tú v Novem Mestu, da hočem po polnem iztrebiti nemščino iz naših srednjih šol. Tudi to ni istina. Preveč sem videl svetá in spoznal njegove dejanske razmere, da bi skušal, inteligentnemu našemu naraščaju odtegniti znanje kulturnega jezika, kateri je slovenskim razumnikom največje važnosti, bodi-si glede njih materijelne eksistence, bodi-si glede znanstvenega napredka. (Prav dobro!) Kdor kaj jednacega zahteva, po temi tava, neznane so mu razmere, v katerih živimo. Pač moramo terjati, da se nam Slovincem poleg nemške višje gimnazije v Ljubljani odmeri kompletna slovenska, ali ta zavod uredi se naj tako, da bode slovenska mladež v njem se po polnem izurila tudi v nemškem jeziku. Da je taka uredba v istini mogoča, o tem me je uverila praktična poskušnja.

V naši domovini, gospôda moja, razsaja narodna borba uže 26 let. Odpraviti jo po polnem, zadnje njene sledove izbrisati, tega tudi pri najboljši volji ne moremo. Ali na to je delati, da se nasprotje po nepotrebnem ne poostri. Zahtevamo le svoje narodne pravice, krivico delati nemški manjšini ne maramo. Uzor, po katerem težé vsi razsodni domoljubi, sprava je, sprava na poštení, pravični podlagi med obema narodnostima. (Dobro, dobro!) Taka sloga, če jo kedaj dosežemo, bode neizmerno koristila vsem strankam, državi in deželi, in tedaj sem tudi s svojega strogo narodnega stališča vedno pripravljen, desnico podati nemškim sodeželanom k skupnemu delovanju.

To tedaj, gospôda moja, je moj program v narodnih vprašanjih.

Druga točka, o kateri mi je govoriti, je razmerje moje k sedanji vladi. V tem oziru nisem nikoli prikrival svojega mnenja, da bodem odločno podpiral Taaffejev kabinet in našo deželno vlado.

No, tisti gospodje pri nas, kateri slisijo travo rasti, pretipali so mi takoj srce in obisti in našli so, za katerim grmom zajec tiči. Izvohali so, da nameravam tem potom splezati v kako ministerstvo ter tam postati dvorni svétnik ali kaj jednacega. Jako bistroumno, ali gospôda je navzlic svoji navidezni razsodnosti vendar v svoji zavisti strahovito kratkovidna. Recimo tudi, da bi kaj takega nameraval, dasiravno se me nikoli ni lotilo niti najmanjše poželjenje, — ali bi mari deželi naši na škodo bilo, ako dobimo zanesljivega rojaka na tako važno mesto? Zakaj pa sploh tako malo dosežemo, zakaj se je nam pri vsaki priliki boriti s tolikimi težavami? Baš zaradi tega, ker prijatelj nimamo v centralnih uradih. (Istina!) Pametna taktika bi tedaj morala meriti na to, da zmožnim in narodnim možem pota gladimo k takemu dostojanstvu, kakor to storé Čehi in Poljaci, ne pa, kakor se pri nas žalibog zgodi, da zaviramo slehernega, o katerem se sodi, da bi le količkaj sposoben bil za kako višjo službo izven dežele. (Istina!)

Ali tudi ta gospôda se lahko potolaži! Sedanje vlade se nisem oklenil — Bog mi je pričá — iz nizko-samopašnih namenov, temveč radi tega, ker sem uverjen, da s takim postopanjem najbolj koristim svojemu narodu in svoji domovini. Deželno vlado ljubljansko bodem odkrito in lojalno podpiral, ker poznam moža, kateri jej stoji na čelu, ker sem prepričan, da ima deželni predsednik najblažje namene, da je njegovo domoljubje čisto kakor zlato. Pač se čestokrat od nezrelih

politikastrov čuje nepremišljena sodba, kaj imamo kranjski Slovenci od barona Winklerja? Najboljši odgovor na tako besedovanje je, ako nezadovoljneža popeljemo na savsko obrežje tam na štajerski meji ter mu pokažemo štajerske razmere. Potem se mu utegne vender le vsiliti misel, da ni vse jedno, ako imamo v deželi prijazno lokalno vlado ali ne? Dobro poznam našega deželnega predsednika. Takemu možu odtegniti podporo ali celó polena mu metati pod noge, bila bi uprav felonija, t. j. grda nezvestoba nasproti narodni stvari! (Prav dobro!)

Tudi kar se dunajske vlade tiče sem jaz tega mnenja, da slovenski poslanci le koristijo svojemu narodu, ako možato podpirajo sedanjo sistemo. Znam, da se bode ta misel marsikateremu neprimerna, marsikateremu odijozna zdela. Vzrastli smo v opoziciji, tako smo se je privadili, da nam veliko težavnejši položaj vladujoče in za vlado odgovorne stranke skoro preseda. Podobni smo mornarju, kateri po dolgi morskí vožnji na suho stopi; s prva niti hoditi ne more, kolena se mu šibé, kakor pijanec tava okolo. Tako se tudi mi, vajeni dolge opozicije nismo še privadili spremenjenim razmeram. Vendar pa je konečni smoter vsake politične borbe naposled, da se iz neplodne opozicije prerine do vladnega krmila. Dandanes sicer tudi ministerstvo ni vzrastlo iz naših tal, ono ne zastopa po vsem naših teženj, ali protivno kakor predniki njegovi nam vender ni. S programom njegovim se strinjamo tudi mi in — kar posebno naglašam, vsaka vlada katera bi v sedanjih razmerah mogla stopiti na njegovo mesto, bode mnogo menj ugodna za nas in naše interese nego sedanja. Da si tedaj nemški liberalci nasprotujejo, je lahko razumeti. Ali če bi mu nasprotovali mi Slovenci, če bi mu opozicijo delali naši poslanci, ne bi nič drugega bilo, nego politični samoumor, pravi harakiri. Zaradi tega rečem odločno, da bodem z mirno vestjo podpiral sedanje ministerstvo, toda le tako dolgo, dokler vztraja na podstavi svojega programa, kakor hitro krene po drugih potih, uvrstim se tekoj v opozicijo, in v tej bodem dejansko dokazal, kako jalovo in ničevó je bilo očitanje, da pripadam vladnim «kimovcem» in «kruhoborcem». (Dobro, dobro!)

Podpiral bodem torej v državnem zboru sedanjo vlado; ne le z glasovanjem, saj za to ne potrebujete poslancev, tak posel vam lahko opravi tudi dunajski postrešček — ali s tem, da sem ter tjá predlagam «konec debate», temveč z resnim delom v zbornici in zlasti v odsekih. Na ta način se nadejam, da bodem največ koristil svojemu narodu in svojemu volilnemu okraju.

Kajti, gospôda moja, jasno je kakor beli dan, da se je doslej čisto pozabilo na našo dolensko stran. V obraz vam povem, da še nikoli niso tako krvavo potrebni bili marljivih, spretnih in vestnih poslancev nego v sedanjem trenutju. (Dobro, dobro!) Od vlade moramo odločno zahtevati, da se ozre na naše siromaštvo, da popravi, kar je bilo zamujenega tekom zadnjih desetletij. In sedaj vas vprašam, kateri zastopnik vam bode več dosegel na odločilnem mestu, kak «masculus pictus», kateri le posedá v zbornici, kakor da bi bil gluhi in nem, ali kak radikalni «Heissporn», kojemu le burna opozicija ugaja, ali pa zmeren, previden politik, kateri za svojo pošteno podporo od osrednje vlade zahteva koncesije za svoj narod in svoje volilce?!

O splošnih koncesijah danes ne bodem govoril, le one materijalne terjatve hočem mimogredé tangirati, katere zanimavajo zlasti moje novomeške volilce. Po mojem mnenju je v to kategorjo troje uštevati. Prvič izdatna državna podpora za dolensko vinarsko šolo. Vsled mojega samostalnega predloga je deželni zbor lansko leto sklenil, naj se slapenska šola premesti na Dolensko. Čujem, da so se strokovnjaki izjavili, naj se važni ta zavod ustanovi v Cvetkovičevem posestvu pri Novem Mestu. Poročevalec deželnega odbora je baje istega mnenja in upati je, da bodo uže tekom jednega leta imeli vinarsko šolo v svojem obzidju. Ali v to svrhu je neobhodno potrebno, da nam država pomore z izdatno državno subvencijo. Delati na to, da se to zgodi, smatral bodem toraj za jedno glavnih dolžnostij, izvirajočih iz mojega poslaniskega dostojanstva.

Druga zadeva, za katero se je potezati vašemu poslancu, je posadka v Novem Mestu. V istini, srce mora boleti človeka, poznajočega vaše tužne

razmere, ako pride v vaše mesto ter zagleda lepo vašo vojašnico prazno in zapuščeno. V zbornici sicer ne bode prilike, spregovoriti kako besedo o tem pretmetu. Toda izven zbornice, v zasebni dotiki z raznimi ministerstvi, mora zastopnik tudi, ako se zaveda svoje dolžnosti, neprestano trkati in vrtati, tako dolgo, da se mu prošnja na zadnje usliši, ter da dobi zopet nazaj vir blagostanja, posadko svojo. (Živio! dobro!)

In tretje vprašanje, ono kardinalno pitanje, od kojega je zavisna gospodarstvena bodočnost vse Dolenjske — kedo izmed vas ga nima v mislih, kedo se ne spomina takoj dolenjske železnice?! Nobena svetovna sila vas pogina ne reši, kakor hitro se vam ta želja ne izpolni. Izgubljeni ste, če Dolenjska kmalu ne dobi železnične zveze, izgubljeni ste tudi, če se zgradi po drugi progí. Po mojem mnenji moramo porabljati vsa sredstva, da se sezida glavna proga iz Ljubljane čez Novo Mesto do kranjske meje; za Ribnico-Kočevje omisli se naj stranska proga (eine Flügelbahn). Ali gospóda moja, niti jednega trenutka ne smemo več zgubiti, sicer bomo zopet zaostali. Uže sedaj se prav resno razpravlja projekt one železnice čez Ture, «Tauernbahn». Uže kaže na to, da bode velikanska ta proga na dnevnem redu, predno da mine dve leti. Toda ta črta, katera bode morala prodreti dve visoki gorovji, visoke Ture in Karavanke, stala bode najmenj 80 milijonov goldinarjev ter vezala državni železnični kredit vsaj na 15 let. Naloga vaših poslancev mora sedaj biti, da se takoj z vso enerzijo poprimejo dela, da skušajo pod varno streho spraviti dolenjsko železnico, predno da se železnica čez Ture postavi na dnevni red. (Živio! dobro!) Položaj mi je do dobrega znan, studiral sem to vprašanje ter ga bodem še bolj natančno v njegovi zvezi z drugimi pitanji finančne in trgovinske politike, in — nadejam se, da vam bodem lahko koristil v stvari, katera mi je ravno tako živo pri srci, kakor vsakemu postenemu, dolenjskemu rodoljubu.

Pri kraji sem, gospóda moja. Nazore svoje razkladal sem vam brez ovinkov, naravnost in odkrito, kakor se spodobi narodnemu zastopniku. Ponavljajoč svojo zahvalo za izkazano mi zupanje, javljam ob enem, da sem pripravljen, odgovarjati na vsako interpelacijo, katero namerava staviti jeden ali drugi iz sredine mojih častitih novomeskih volilcev. (Živio, živio!)

Slovan gre na dan!

Pred dobro desetimi dnevi razširil je z juga, iz Plovdiva (Filipoplja), brzovjav med svet važno novico: V vzhodni Rumeliji buknila je vstaja, narod zapodil je Gavrilo pašo ter na njega mesto postavil začasno vlado; bolgarskega kneza poklical je na pomoč, in ta proglasil se je takoj knezom severne in južne Bolgarije ter objavil združenje vzhodnje Rumelije z Bolgarijo. Evropa poslušala je začudjeno to novico, in ni vedela kaj storiti; zgodilo se je vse tako nepričakovano, vendar tiho in mirno brez krviprolitja. Kakor jeden mož zahtevajo vsi stanovniki v vzhodni Rumeliji nezavisnost vzhodne Rumelije in združenje z Bolgarijo, ono naravno združenje, koje bi se bilo moralo uže zdavna priznati.

Te vesti iz vzhodne Rumelije našle so pri vseh človekoljubih živahno odobravanje, odkrite simpatije. Da slovanski narodi spremljajo svoje brate tam doli na jugu z gorečo molitvijo, da bi Vsemogočni dal njihovemu orožju zmago, da bi porazili tisočletnega sovražnika Turka, skoro omenjati ni treba.

Narod bolgarski, kateri je skozi stoletja imel nositi zuleči jarem turškega gospodstva, dvignil je zastavo: Za svobodo! In okolo zastave zbrali so se vsi možje in žene ter prisegli vsi sveto prisego, ne prej odložiti orožja, da žrtvovati rajši premoženje in življenje, dokler ni združena vzhodna Rumelija z Bolgarijo ter nezavisna od Turčije. Povsodi čuje se le jeden glas: «Nezavisna zedinjena Bolgarija!»

Ko so bile zbrane pri zeleni mizi v Berolinu evropske vlasti, ter odločevale po rusko-turški vojski usodo slovanskih narodov na Balkanu, tedaj sklenilo se je, da se loči Bolgarija v dva dela. So li bile tedaj vlasti ljubosumne na Veliko Bolgarijo, kdo ve? Gotovo pa je, da berolinska pogodba ni bila postavljena na naravna tla, ko je zaukazala ločiti bolgarsko deželo v dva dela. Tedaj že po-

zdignil je angleški general Gordon, kateri je potem slavno umrl na sudanskem bojišču, braneč kot Leonidas Kartum, tedaj uže povzdignil je Gordon svoj glas ter svaril evropske vlasti pred takim korakom; bistroumni general prorokoval je uže tedaj, da se prej ali slej mora združiti zopet bolgarska zemlja v jedno državo: Zedinjena Bolgarija. Gordon je dejal: «Z razdelitvijo obeh Bolgarij podaljšali smo agonijo Turčije v Evropi, ne da bi jo bili poravnali. Mi smo zboljšali veliko zmofo Rusije z ruskega stališča, ustanoviti veliko državo Bolgarijo. Mi smo se pogodili, naj turske čete s sovražno Bolgarijo na severu in sovražno Rumelijo na jugu zasedejo Balkan. Prepuščam vojakom ali drugim razumnim možem preudarjati o tem važnem koraku. Mi smo zopet dali Rusiji ulogo kot varuhinji teh deželá nazaj, kateri ulogi se je s sanstefansko pogodbo odpovedala. Mi nismo izpolnili želja Bolgarov ter pustili smo dežele v nemirnem položaji. Mi smo jih prisilili, naj se bolj zanašajo na Rusijo, nego na nas in na Francijo, in mi izgubili smo njih simpatije. In zakaj? Ne da se dvojiti, da se prej ali slej te dve državi zjedinite. Če sta Moldava in Valahija pariški kongres zasmehovali ter se združili, v tem, ko je kongres v Parizu zboroval, bi Bolgarija morala dolgo čakati in se obotavljati, združiti se z Rumelijo, ker Evropa tega ne želi? Zaradi tega je združitev teh dveh držav gotova; samo obžalovati treba, da bode ta združitev dala Rusiji chanco, katero potrebuje, namreč, da zopet posreduje; in dasi, če se združitev zvrši, bode Rusija, kakor mislim, to združitev obžalovala, vendar bode vedno Rusija ona država, na katero se bodo ozirali, dokler se združitev popolnem ne dovrši.» In kedo bi bil tedaj mislil, da se bode to zgodilo tako kmalu!

Nadejemo se, da se napredne in liberalne evropske vlasti ne bodo upirale tej združitvi ter ne bodo hotele zopet ulivati nepotreben lek «bolnemu možu» v Carigradu. Vročé naše želje spremljajo Bulgare pri njihovem početji, da bi se njih zahteve uresničile ter da bi jim kmalu posijalo solnce zlate svobode pod jednim samim praporom: «Zedinjene Bolgarije», da bi jim bilo možno potem združno se razvijati ter duševno in gmotno tekMOVATI z drugimi evropskimi državami. Božji blagoslov vašemu orožju!

V naslednjem hočemo podati nekoliko črtic o dogodkih, kateri so se do zdaj vršili v vzhodni Rumeliji in Bolgariji.

O početku vstanka v vzhodni Rumeliji poroča dopisnik iz Plovdiva v «Slobodo» takó-le: Posilna zapiranja dospela so do vrhunca. Ni bilo družega izhoda, nego vstaja. Najnovejša strogost v postopanju vlade proti bolgarskemu narodu jo je pospešilo. V naslednjem podam nekatere podrobnosti o početku vstanka. Glavni guvernér je za svojega bivanja v Carigradu obljubil, da bode strožje postopal proti Bolgarom. Minolo nedeljo (dné 13. m. m.) vrnivsemu se iz Carigrada opozarjal ga je nek duhovnik v cerkvi na želje bolgarskega naroda, in ta javna manifestacija napravila je na guvernérja zeló neugoden utis. V ponedeljek imel je kapitan Ljubomistrov govor pred svojimi vojaki, in zaradi tega je bil odstavljen in poslan čez mejo. Tudi druge osebe so zaprli. Tako sta bila n. pr. Zaharij Lotanov in Zogogravski po žandarmih na meji Bolgarije in Rumelije, v Belovu, zaprta in odpeljana v Tatar-Bazardžik. Jetnike so vendar vojaki s pomočjo mestnega magistrata oprostili, in poskrili so se v Plovdivu. Na srečo se je oglašil tam uže tedaj poveljnik žandarmerijske eskorte, Sokolov, z vstaši, in če bi bila tekla kri. Bulgare pa so še neprestano dalje zapirali, stikalo se je za pismi in zaplenjevala so se.

Stojanov določil je tedaj čas, kedaj ima bukni vstaja. Po noči so si zarotniki dali besedo, junaško umreti za domovino. Vrhovni poveljnik vshodnorumelijskih vojakov pridružil se je v slednji uri gibanju, katero je hrepenelo po združenji z Bolgarijo. V Plovdivu vladala je to noč (17. t. m.) grozna negotovost, ker ni bilo časa čakati prihoda na pomoč poklicanih kmetov. Napalo se je torej brez obotavljanja vladno poslopje. Žandarmerija se je umaknila. Gavrilo paša dajal je povelja s postelje, a kmalu so ga vstaši ukrotili ter posadili na voz, kjer ga je 17letna deklica z orožjem v roki, z golim mečem stražila. Med tem dospeli so kmetje iz okolice, ne čakavši poročila,

še pravočasno. Ob 8. uri zjutraj bila je začasna vlada pod predsedstvom dr. Stranskega sestavljena. Vlada sèstoji iz 13 članov. Takoj pretrgala se je telegrafska in železniška zveza s Turčijo, in o storjenem se poročalo okrožnim oblastnjam v Sofijo, Varno in Tirnovu. V Plovdivu je jedna oseba izgubila življenje. Nekov Todorov, predstojnik pošte, sprl se je z majorjem Rajkom ter ga potolkel. Razjarjeno ljudstvo raztrgalo je, to zvedši, Todorova na kosce. V Cipranu izgubilo je šest oseb življenje.

Iz Plovdiva poroča «P. C.» z dné 24. m. m.: Včera zvečer došel je prvi bolgarski kavalerijski oddelek v Plovdivo, okolo 2000 mož. Knez Aleksander jezdil je prihajajočim nasproti, kateri so ga navdušeno pozdravili. Danes po noči gre knez na mejo, da pregleda tam nastavljene prednje straže. Do zdaj ni še došlo nobeno poročilo, da bi bili Turki prodri v deželo, marveč samo poročilo, da so se jeli na meji prikazovati bašibozuki. V deželi vlada največji red, prebivalstvo nadaljuje svoja poljska dela, osebito trgateg. Razni novoprišleci s svojimi različnimi potrebami povzročili so živahno trgovinsko gibanje. Veliki dvor «Konaka» je vedno poln ljudij, kateri želijo videti kneza ter ga navdušeno pozdravljajo. Vhod v «Konak» je vsakemu, kdor želi govoriti s knezom, odprt. Tudi tursko prebivalstvo se udeležuje ovacij za kneza. Turski list «Hilal» priznal je javno kneza za suverèna ter ga zelo hvalil zaradi pravičnega postopanja bolgarskim mohamedanom nasproti; konečno ta list apeluje do sultana, naj novi položaj sankcionira.

Kakersen je zdaj položaj, ni dvojiti, da bi odhod kneza Aleksandra iz vzhodne Rumelije imel usodne posledice za deželo, da bi se pričela anarhistična gibanja. Iz tega uzroka smatra knez za patrijotično in narodno dolžnost, da ostane v deželi kot čuvar reda, dokler sultan in Evropa nista o njeni usodi odločila. Vsakemu drugemu knezu, s katerim bi hoteli nadomestiti kneza Aleksandra, pretila bi se hujska usoda, nego je zadela Gavrila pašo, kajti knezova popularnost je izredno velika in narod kakor vojna v Bolgariji in vshodni Rumeliji sta mu jednako udana. Ne morem se začuditi brezkrbnosti prejšnje vlade, katera do slednjega trenutja ni nič vedela o nakanah. Gotovo pa je, da se je to vse tako hitro izvršilo, da ni razen nekaterih poklicanih, nobeden, tudi zastopniki vlastij ne, o tem nič vedel.

Ravno tako nepričakovano prišlo je tudi za kneza Aleksandra, kateri je skoro vse poletje zunaj dežele preživel, ko je dobil poziv v vzhodno Rumelijo. Knez je čutil, da se kot dober patrijot ne sme odtegniti pozivu naroda ter da ima kot človek dolžnost, odtrgati deželo in narod preteči anarhiji. Po teh nagibih odločil se je po korenitem premisleku slušati poziv vzhodno rumelijskega naroda, da varuje red in splošno varnost.

O trenutnem položaji v Plovdivu (Filipopelj) poroča se v «Pokrok»: Plovdivo in okolica jednaka sta vojaškemu taboru. Neprestano dohajajo nove čete. Železnico upravlja národna vlada. Turska vojna moč v Adrijanoplji je zdaj neznatna. Zagotavlja se, da se od morja sim ni nič bati. Po proklamaciji v Tirnovu bilo je mesto z zastavami okrašeno in kneza so ob dohodu obsipali s cveticami. V vseh cerkvah se je opravljala slovesna božja služba. Knez podal se je k soteski Šipki. Ljudstvo, kmetje in vojaki pozdravljali so ga povsodi navdušeno. Knez jezdil je na čelu konjice. Kmet Karašov pozdravil ga je pri ruskem spomeniku. Dekleta in žene vodile so konje ob strmih prepadih ter okraševale vojake s cveticami. Knez obiskal je na Šipki od Turkov razdejano cerkev, kjer je palo toliko Bolgarov. Narod prisegel je zvestobo ter obljubil umreti do slednjega moža. Tudi Turki so pozdravljali kneza. Mohamedani so mirni.

Do zdaj je še vse mirno, nikjer se ni še prelivala kri, kajti turske čete prestopile niso se nikjer meje. Evropske vlasti, osebito Rusija, ne obravnavajo postopanje bolgarskega kneza Aleksandra, češ, da samovoljno postopa. Zdaj so sklenile sklicati konferenco evropskih vlastij v Carigradu, katera se bode imela baviti z vzhodno-rumelijskim vprašanjem. Od vseh stranij izraža se nadeja, da se bode vsa zadeva rešila mirnim putem. Kako? zdaj pač ni še možno določiti, vendar gojimo nadejo, da v zmislu bolgarskih zahtev.

Dopisi.

Iz Drage na Dolenjskem. V Ljubljani se malo brigajo merodajneži za to, kar se na Kočevskem in posebno ob mejah Kočevja godi. Le tedaj, kedar nemški «Schulverein» kako nemško solo ob navedenih mejah ustanovi, piše kak časopis o tej neusečnosti. S tem pa seveda nič nij pomagano, nemštvo si je pozicijo pridobilo in truša v slovenskem časopistvu se nič ne boji. — Kakor je ta časopis v listku tretje številke objasnjal, Kočevci niso več ono mirno ljudstvie, katero je zadovoljno, ako se ga pri miru pusti. Agilni so, ko le mogoče. Tukaj v Dragi (Suchen) je pred leti ustanovil nemški «Schulverein» nemško ljudsko šolo. Po prizadetji tukajšnjih slovenskih domoljubov in posebno župana gospoda Pavla Turka posrečilo se je, to šolo odpraviti in jo postaviti na druga tla, akoravno so naši Nemci vse storili, da bi se to ne zgodilo. Celo županove soproge so se lotili, jo za hrbtom soproga navduševali za to, da bi soproga prelevila, in gospod profesor Linhart v Ljubljani jej je enkrat pisal, da si bo velikanske zasluge za nemštvo pridobila.

Kočevske Nemce je hudo kačilo, da so se jim upi glede nemške šole v Dragi podrli. Zdaj gre boj proti istim, ki so tega krivi bili. V prvi vrsti proti županu gospodu Turku. Ovaja se, iščejo se priče, in najdejo se take, ki temu županu pišejo, naj jim kaj plača, drugače ga bodo spravile na obtožno klop. To vse nič ne zaleže, ovadbe se skažejo lažnjive. Pred kratkim je bila volitev občinskega odbora in župana. Na vse kriplje se je iz kočevskega mesta delalo proti Turku, v tej občini živeči Kočevci so se klicali na boj, — zastoj! gospod Turk je zmagal in narodni odborniki.

To vse povemo za to, da kažemo, da nemštvo v Kočevju nij zaspano, Draga je mejni kraj mej Kočevci-Slovinci-Hrvati, daleč odstranjena od vsega prometa, od železnice, ali Kočevci ne pustijo tudi taci krajev iz ozira. Tako delajo v družih mejnih krajih. Ljubljanska gospoda, mesto da napadate in grdite dobre slovenske domoljube po Belej Kraji ali v Novem Mestu, bi raje malo pogledali po Kočevju ter političnem delu nemških schulvereinovcev v Kočevju! — Za zdaj morda še odbijamo proti slovenskemu življu naperjeno nehanje Kočevcev, ako to v bodoče moremo, bo odvisno od tega, kako centrala dela ter boriteljstvo na deželi podpira. Z deklamiranjem se nič ne opravi; nemški «Schulverein» se kar nič ne ustraši, ako kak časopis zavpije, da je infamija, ako se on vtikava mej nas Slovence; on hodi mirno svoja pota, naslanjaje se na besede velikonemca: «Macht ist Recht!»

Narodno gospodarstvene stvari.

Eksistenzminimum.

(Konec.)*

Kaj se mora zahtevati z ozirom na dolenjske razmere, na katere se naprava stalnega doma ne ozira. Če se z Gorjanca ozreš v novomeški okraj, razprostira se pred teboj obširno a neplodno goščevje in grmovje od Grma do Zajčjega Vrha in od Iglenka do Golovnjaka. Ta kraj se zove Cerovec.

Vmes je sem ter tja zakrivljena suha cerovka, prava podoba dolenjskega životarenja, a vse drugo je le količeje, brinje in trnje. Srce te zabolí, če vidis male bajte, poleg njih ozke male njivice in izstradane prebivalce bledega obraza v strgani sivo-rujaví obleki; krpajo z motiko po plitvi, negnojeni zemlji, vodo si morajo nositi eno, dve uri daleč, ker se po celem Gorjancu ne pride do svežega izvirka, a tudi v celem Cerovci ni niti enega pravilno napravljenega vodnjaka ali kapnice. Drugod so se napravljale na deželne stroške; na Dolenjca se nikdo ni spomnil. Koliko teh zdaj neplodnih zemljišč bi se dalo porabiti za poveksanje malih kmetij, za zboljšanje žalostnega stanja dolenjskega oratarja, ko bi se za ureditev teh razmer kaj resnega ukrenilo.

Ozrimo se po vinogradih. Kako primitivno se ravna s trto, kakšno je še dolenjsko kletarstvo,

* V predzadnjem listu se je po pomoti mesto: «Dalje» — «Konec» tiskalo. Op. uredništva.

pri vsem vinarstvu nobenega reda, nadzorstva in varstva. Nekateri so uže začeli trgati, in grozd še ni dozorel. Sadje, posebno obilica čespelj gnije po tleh; nekaj mesecev pozneje pa ljudstvo lakoto trpi.

Konjereja okoli Št. Jarneja se je nekoliko opomogla; kajti pri zadnji živinski razstavi v Št. Jarneji je došlo nad 40 kobil z žrebetom, 20 po 2, 12 po 3 leta stare. Komisija je pritrdila, da nij na Kranjskem tako lepih konj, kakor na Dolenjskem. Vender bi se dalo več doseči, ko bi se skrbelo za večje število žrebcev. Govedoreja pa je popolnoma zanemarjena. Na 3 in 4 ure daleč se morajo krave goniti. Kako more živinoreja in sploh gospodarstvo napredovati, če se strokovnjaki za te razmere ne zmenijo. Nastavljeni so gozdni nadzorniki, živinski zdravniki, popotni učitelji; volila se je komisija za nadzorovanje vinogradov, in vender vse ostane pri starem; in zakaj, ker se posamezni napor od države in dežele prav nič ne ali premalo podpirajo.

Zahtevati se mora torej v prvi vrsti državna in deželna podpora, da se ne samo po toči poškodovanim krajem, ampak celi Dolenjski pomore.

Zahtevati se mora dalje, da se od posestnikov, ki radi premalih dohodkov, slabih letin ali vremenskih uim ne morejo davka plačevati, davek ne iztirja, da se jim ne proda potrebna živina ali druga potrebščina, in da se ne prepodé od hiše.

Zahtevati se mora, da se za vplačevanje davkov in pristojbin taki obroki določijo, v katerih je ljudem mogoče plačevati.

Zahtevati se mora, da se za zveksanje premalih posestev primerna grajsinska in občinska zemljišča iz javnih zakladov nakupijo in razdelé.

Zahtevati se mora, da se zagotovi prodaja za povzdigo živinoreje prepotrebne živinske soli; da se državna in deželna podpora enakomerno razdeli in Dolenjska od udeležbe ne izključuje, da se v središču Dolenjske ustanovi kmetijska, ali vsaj vinarska in sadjerejska šola, da se po železnici in boljših cestah industrija oživlja in pridelkom pot odpira do zvananjih sejmišč, če pridelki zemljišč ne bodo zadostovali, naši bodo ljudje vsaj po tovarnah zaslužke in tako se bode tudi Dolenjcem zagotovilo to, kar jim je za obstanek, za življenje neobhodno potrebno; vse naše skromne zahteve ne presešajo okvirja, kateremu se pravi existenzminimum.

Razne stvari.

— (Grof Hohenwart.) Poslanec štajerskih Slovencev gosp. Rožidar Raič, župnik v Halozah, jeden istih duhovnov, ki nad vse svoj slovenski narod ljubi, koji nevarnost, v kojoj naš narod živi, pozna, in le-tej v okom priti hoče s hitro izdatno pomočjo, je v dan 6. septembra t. l. v Mariboru v shodu štajerskega političnega društva kritikoval stališče slovenskih poslancev. Mej drugim pripovedoval je, da so se jendenkrat v slednjem zasedanji slovenski poslanci k ministru Taaffeju podali. Predstavil jih je grof Hohenwart z besedami: «Diese Herren wollen Ihnen ihre Wünsche auseinandersetzen». (Ti gospodje Vam hočejo svoje želje zazodeti.) Gosp. Raič je dejal, da je vedno mislil, da je gosp. grof Hohenwart tudi zastopnik, pooblaščenec slovenskih volilcev. Na pritožbe naših poslancev se je odgovorilo: razmere so take, nij mogoče pomagati. — Gosp. Raič je potem gospodu dr. Vošnjaku rekel: «Idimo, kaj bomo te prazne besede poslušavali!» Je dobro, da nam gosp. poslanci malo za kulise pogledati dajo. Seveda tega kranjski poslanci niso storili; imamo se odkritosrčnosti gosp. Raiča zahvaliti, da izvemo, da so naši poslanci v najlepšem prepričanji, da brez vse koristi ministerstvu strežejo, glasovali v vseh vprašanjih za ministerstvo. Zraven nam tudi gospod Raič pové, kako mesto zavzima gosp. grof Hohenwart, zdaj zastopnik glavnega slovenskega mesta, Bele Ljubljane, v dunajskem parlamentu gledé njegovih volilcev.

Pred volitvami smo dostikrat slišali, kake velikanske koristi je grof Hohenwart za nas. V pozivu na volilce je centralni volilni odbor kar le poklekaval pred gosp. grofom Hohenwartom. Nam je stališče kranjskih politikov-poslancev prav jasno. Hohenwart mora voditi, misli gosp. Klun. Tirolski

konservatizem je Hohenwartov program, on je tudi program gosp. kanonika Kluna. Za-to le dosti aristokratov in če jih nij, neslobodnih elementov za kandidate postaviti!

Ako se slovenskemu narodu gmotno in duševno pomaga na noge, ako se potujčenju istega sapa zaprè, kdo po tem vpraša, saj bo Slovenec veren katoličan tudi kot ponemčenec! — Za konservativnega katoličana gre; narodnost, povzdiga naroda iz gmotne in duševne sužnosti je deveta briga. — Je prav žalostno, da moramo mi ubogi Slovenci Nemcem konservativcem jednega poslanca izvoliti, ki stoji z dušo in telom mej nemškimi konservativci, ki za nas nič storiti ne more. Malo imamo poslancev in se tu tratimo material.

— (Nekaj o taktiki «Slovenskega Naroda».) «Slovenski Narod» je meseca septembra t. l. dr. Poznika, notarja v Rudolfovem, starega našega boritelja, katerega upliv na Dolenjskem mu nij všeč, v tem obrekoval, da je tiskal v dopisu iz Rudolfovega, katerega mu je po vsem Dolenjskem znani Rajko Nachtigal poslal, da je dr. Pozniku nek rodoljub v Rudolfovem v gostilnici rekel da ga je pri zidanji «Narodnega Doma» v Rudolfovem «goljufal».

Dr. Poznik nij o tej razžalitvi nič vedel in je vsled omenjenega dopisa tega rodoljuba, ki je mogel le gosp. Anton Kalčič, trgovec v Rudolfovem biti, zaradi žalitve časti tožil. Pri obravnavi, ki se je pred tednom vršila, je g. Anton Kalčič izrecno izjavil, da omenjene žalitve nikdar ni v mislih imel, še manj pa je izpregovoril. On čisla doktorja Poznika preveč, da bi le kedaj sploh kaj žalega in celo take strahovitosti o njem govoril. Izjavil je ta mož, da z dr. Poznikom nikdar nij gledé «Narodnega Doma» v denarnih stvarih imel opraviti. Kot priča zaslišani gospod Ogoreuc, ki je v krčmi tik gosp. Antona Kalčiča sedel, je izjavil, da gosp. Anton Kalčič omenjenih ali jednacij besed nij rabil.

Dr. Poznik se ve da «Slovenskega Naroda» ne bo tožil. Bil bi velik skandal, ako bi domoljub dr. Poznik in akcionar «Narodne Tiskarne» tožil ta «narodni» časopis. — Sicer je pa «Slovenski Narod» že tako daleč prišel, da je za človeka dobro priporočilo, ako ga on mandra.

— (Gibanje ljudstva na Kranjskem v drugem četrtletji 1885.) V celi kronovini kranjski bilo je v tem času 818 porok. Otrok rojenih bilo je 4510, in sicer 2344 moškega in 2166 ženskega spola; med temi-le 4135 zakonskih in 375 nezakonskih. Umrlo je vštévši 10 samoumorov 3061 oseb, in sicer 1594 moških in 1467 ženskih; med temi doseglo jih je 10 devetdeseto leto. Porojenih je bilo torej v tem četrtletji 1449 več nego jih je umrlo, kar znači pomnoženje prebivalstva za 1,473 %, in zopet bilo je porojenih 178 moških več nego ženskih, dočim jih je na drugi strani 127 več umrlo. V ljubljanskem mestu samem bilo je v opominanem času 35 porok; rojencev bilo je 208, in sicer 101 moških in 107 ženskih; med temi zopet 140 zakonskih in 68 postranskih. Umrlo je 261 oseb in tudi tu bila je Parca strankarska. Kajti med tem, ko je prestrigla 138 možakom nit zemeljskega življenja, usmilila se je le 123 oseb lastnega spola.

— (Hudič v Jesenju.) Jesenje je mala vas na Hrvatskem, oddaljena kaki dve uri od Krapine. Prebivalci te vasi tedaj bili so pred kratkim v velikem strahu in razburjenju. Nek vaščan namreč, ki je nekoliko izven vasi gnal par volov, pripopiha ves prebleden in preplašen v vas ter jame pripovedovati, da ga je srečal hudič, ki se je pripeljal na jednom samem ognjenem kolesu proti njemu. Može so nekoliko časa modrovali in posvetovali se, a konečno sklenili, da je treba hudiča prepoditi. Oborožé se tedaj z vilami, kosami, cepci i. t. d. ter se napoté proti oni strani, kamor je prestrašeni mož videl drviti se hudiča. Niso dolgo čakali, ko zagledajo peklensčeka, ki se je vozil na velocipedu, kojega vaščani še živ dan niso videli prej. Takoj se začne boj proti hudiču. A ta vozil se je kmalu počasi, kmalu hitreje, tako da ga z orožjem niso mogli doseči. Zato nagnali so ga s kamenjem in glej, tega se je hudič zbal, misleč si najbrž, da pametnejí vselej poprej odjenja. Jesenjanje pa baje niso malo ponosni na to, da so hudiča iz svoje vasi pregnali.